

REVISTĂ
DOCUMENTARĂ
CULTURALĂ - SOCIALĂ
RELIGIOASĂ

OBSERVATORUL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ABONAMENT:

un an 180° — Lei

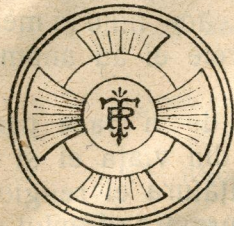
1/2 an 100° — Lei

105

OBSERVATORUL

cultural — social — religios

Redactor responsabil :
IOAN TEIUȘAN
profesor.

Abon. : pe un an Lei 180
pe 1/2 an Lei 100
Un exemplar . . . Lei 20

„Eu sunt calea, adevărul, viața”
Sf. Ioan ev.

Redacția și Administrația :
BEIUȘ, Jud. Bihor
str. Pavel No. 6.

Spre adevăr din tot sufletul
Platon.

CUPRINSUL

Un an de muncă — — — — — „Observatorul”
Mirenii în asociațiile religioase — I. Teiușan
Despre inteligență (sfârșit) — — — † Episcop I. Radu
O priet. în umbra mănăstirii (sfârșit) P. Ion Gârleanu

IDEI OAMENI ȘI FAPTE

Viața în streinătate

Aspectele vieții internaționale — — P. B.

Buletin literar

Geniul creștinismului — — — — P. Merloz

Planul geniului creștinismului — — A. Micu

Istorie și Arte

Între Biserică și Stat — — — — Dr. Rațiu

Cancerul — — — — — Dr. M. Bobancu

Schițe

Dr. Iacob Radu — — — — — „Observatorul”

Andrei Mureșanu — — — — — Dr. E. Elefterescu

CRONICA LUNARĂ

Unirea Principatelor — — — — T.

Cărți și reviste

„Legea strămoșească — — — — Iuliu Maior

„Istoria Bisericii creștine-universale” Dr. I. Georgescu

„Teologia dogmatică” — — — — Dr. V. Suci

VIAȚA RELIGIOASĂ

Meditații asupra Rozarului (sfârșit) P. Mateiu

DOCUMENTAȚIE

Politica misionară a Bis. cat. (sfârșit) M. Pernot

EFEMERIDE

Un an de muncă.

Cu numărul de față „Observatorul” împlinește un an de existență. Nu ne gândim la împrejurările între cari a apărut — și nici la eventualele succese pe cari le-am obținut în acest prim an, — decât la scopurile pe cari le urmărim, prin apariția acestui organ de publicitate, de cari scopuri fiecare cetitor a putut să-și dea seama. Că am făcut un bine ni-o dovedesc numeroasele scrisori de încurajare precum și numărul cetitorilor care e în continuă creștere.

E îndreptățită apariția „Observatorului” dacă judecăm și constatăm numărul prea redus al organelor de publicitate de genul acesta, față de nenumăratele reviste, cari inspirate de cel mai nenorocit materialism propagă idei și moravuri cari sunt diametral apuse îndrumărilor chemate să susțină — sub toate raporturile — demritatea și treapta moral-socială pe care trebuie să stea societatea de azi.

La încheierea unui an de apariție, adânc simțită recunoștință datorăm I. P. S. Sale Episcopului Valeriu Traian Frențiu, care prin cunoscutu-i spirit de jertfă ne-a dat primul ajutor și primele încurajări pentru ca să putem începe realizarea scopului nostru, precum și tuturor abonaților nostri.

Considerând că prin munca noastră nu urmărim decât interese obștești, facem apel la toți cei de bine ca să ne dea prețiosul lor concurs, pentru întărirea temeliiilor moralei creștine, a adevăratei vieți creștinești și a vieții sociale, atât de mult asaltată de spritul zisului modernizm.

REDACȚIA.

Mirenii în asociațiile religioase.

I. Teiușan.

„...Totuș, dacă e vorba să punem în primul plan al preocupărilor pe cea mai importantă și mai ardentă dintre probleme, cred că deviza noastră pentru anul ce ne stă în față trebuie să fie: AGRU!“*) Considerând importanța precum și frumoasele rezultate la cari s'a ajuns — în special în apus — prin asociațiile cu caracter social-religios, salutăm cu toată căldura chemarea Dlui profesor A. Popa.

„Asociațiile religioase consistă în participarea mirenilor la apostolatul ierarhic, în scopul de a apăra principiile religioase și morale, de a dezvolta o acțiune socială sănătoasă și binefăcătoare sub conducerea ierarhiei bisericești, în afară și deasupra tuturor partidelor politice, ca astfel să se instaureze viața religioasă în familie și societate“. Eată cum scrie Sfântul Părinte Piu al XI-lea prezidentei uniunii internaționale a ligilor feministe.

Și într'adevăr, dacă vom privi chestiunea din ori care punct de vedere, vom constata neapărata nevoie a unei organizații, prin care și în cadrele căreia să se înceapă o serioasă muncă de regenerare religioasă și socială. Or aceasta nu se poate realiza, fără participarea efectivă a elementului mirean. Greșesc

foarte mult aceia, cari cred că exclusiv clerul este chemat să se ocupe de marile chestiuni religioase. Mirenii — prin urmare — nu se pot mărgini de a fi în Biserică numai elemente pasive, căci fiind ei membrii ai Bisericii, în cadrele ei au anumite drepturi și datorii.

Mirenii au dreptul de a face parte din Biserică, de a trăi din viața ei și de a fi împărtășiți de învățătura ei religioasă și morală. Au prin urmare dreptul de a se grupa în scopul apărării intereselor bisericești din motivul convingerii, că numai principiile creștinești for fi și sunt capabile să asigure prosperarea societății omenești.

În ce privesc datorințele, ele izvoresc din caracterul de creștin și de membru al Bisericii. Toți suntem membrii unui trup mistic al cărui cap este Isus Hristos și întru care circulează una și aceeași viață: însăși viața lui Isus Christos. Prin urmare toți — clerici și mireni — avem datoria de a dezvolta o activitate oarecare în cadrele aceluia organism. Prin Sf. Botez și Sf. Mir ne-am înrolat sub steagul lui Hristos, deci avem datoria de a asculta glasul Lui care ne cheamă la viață și ne îndrumă spre vârtute și apostolat! Aceasta fiind situația noastră, nu ne putem acomoda societății moderne, care este inspirată de principii de neutralitate, liberalism și laicism.

Nenumerate sunt terenele, pe cari creștinul conștient poate să dezvolte o activitate cât se poate de rodnică. E destul să privim în jurul nostru și vom vedea ranele ce trebuiesc vindecate. Rane în noi înșine, în familie și în societate.

Cetiți și răspândiți

„OBSERVATORUL“.

Despre inteligență.

Conferință pentru Ateneul-Romândin București, an. 1887

Din scrierile inedite, ale Episcopului

Dr. Demetriu Radu.

IV.

„*Ignis est illis vigor et coelestis origo*“

Aeneida 6,730.

(Urmare și sfârșit).

Față de a doua obiecțiune luată din inteligența animalelor, răspundem mai întâiu, că deși s'ar admite inteligență propriu zisă, de am pune într'o specie cugătarea omenească și animalică, ne-ar veni o concluziune mai mare decum s'ar dori, ar urma că inteligența lor e mai perfectă decât a omului. Pentrucă acțiunile, din cari se pretinde a-se deduce înțelegerea lor, se exercitează într'un mod mult mai simplu, mai prompt și materialicește chiar mai perfect decât ale noastre. Abia au sosit la o anumită dezvoltare fizică și ele fără școală, fără învățător, fără cursuri de arhitectură sau de agronomie, fără nici o instrucțiune își încep lucrările pe cari le admirăm: s'a observat că un castor crescut de mic afară de societatea altora, cât-ce s'a întărit nișel, î-și săvârșește căsuța cu aceiași artă, cu care și-ar face'o petrecând între ai săi. Știm însă, cu toții, cât de mult are să se căznească omul ca să învâțe de ex. o meserie, iar un băiat educat în mijlocul fiarelor ori și în sinul societății dar fără instrucțiune pe lângă foată capacitatea naturală, rămâne elementar în toate, ba și mai puțin. Va trece de o mie de ori pe sub arborii din pădure, se va adăposti la umbra și în buturugile lor, dar nici el nici copii săi nu vor fi în stare, decât după veacuri — să-și clădească locuința după artă, după gustul și proporția construțiunilor ridicată în țărmurii apelor de un castor: se va folosi de ierburi, și va găti mâncările din ele, dar nu știu când va izbuti să estragă mierea așa cum o estrage o tânăra albină și se o așeze în vase mai mălesite decum sunt fagurii.

După ce — așa dară — faptele purtate în favorul înțelegerei animale și în contra celei omenești, probează mai mult decât s'ar cere — *nimis probant* — singur aci găsim un foarte mare prejudiciu, care ne silește să le dăm esplicarea pe o altă cale și să nu le aducem ca probe unde nu le este locul.

Cum că inteligența omenească se deosebește în mod substanțial, iar nu după un grad sau altul de perfecțiune de cea animalică, e un adevăr atât de limpede încât e imposibil de a nu' înțelege și la cea mai superficială meditare asupra lor. Reflexiunea, ponderarea motivelor pro și contra, scrutarea cauzelor naturale spre a-și înlesni traiul, ideile de știință, de religiiune, noțiunile de drept de obligamente, perceptele de onestitate și moralitate, cunoașterea scopului existenței și preste toate conștiința de libertate, de domnia preste

sine și preste celealalte ființe sunt acțiuni exclusive ale omului, superioare prin natură și apoi prin perfecțiune celor ce le produc animalele. Ezplicarea sinceră a acestor din urmă, departe de a lovi, întăresc cea ce afirmăm. Anumit, noi recunoscăm contrar unor filozofi, faptul că animalele se bucură de adevărată cunoaștere; au fantazie, memorie și de-asupra acestora o altă facultate estimativă prin cari formează judecări particulare despre lucrurile cunoscute, nu întru cât ar cunoaște rațiunea lucrurilor, ci întru cât sunt determinate dela natură să-și aleagă celea ce nu le convin. Grație acestor judecări *ins'ructive* fie care animal urmărește lucrurile șieși bune și fuge de celea rele, cunoaște modul cum să se apere de pericolele externe și tot așa cunoaște fără nici o greutate arta, după care autorul naturii a voit ca albină să-și facă faguri, iar castorul căsulie. De oarece judecățile lor nu sunt absolute ci determinate, înțelegem ușor împrejurarea caracteristică și foarte momentuoasă, pentru ce inteligența animalică ni-se arată pururea mărginită la unele și nu la altele obiecte, pentru ce castorul face mereu numai căsulii și nu împletește cuiburi, pentru ce albină face numai faguri și nu pânză ca paingeni etc.; și iarăși pentru ce arta lor nu se poate perfecționa, pentru ce fagurii făcuți în zilele noastre, sunt la fel cu cei făcuți acum o mie, două ori șase mii de ani. Iată inteligența animalică a cărei minuni ne arată inteligența autorului lor, iar nu a lor proprie. Noțiunile binelui și a frumusuului despre cari sa zis că se observă la unele paseri ori la câini, nu mai puțin ușor se pot explica după principiul acesta, căci în măsura în care animalele au cunoașterea, în aceiaș măsură au și apetitul senzitiv. Prin judecata instinctivă, o pasăre cunoaște și știe că grăul o nutrește, pentru acea zburând în jurul holdei și mălaiului necopt, e prea natural că se va întinde după spice și va lăsa mălaiul; cunoscând mijloacele avantajoase pentru conservarea individuală în lupta pentru existență, negreșit — că va stărui, va umbla să posadă mai bine pe acestea decât — pe altele. Acum o voce puternică, o conștiință robustă, niște pene strălucitoare, niște unghii mari, convenim cu toții că sunt mijloace mult mai apte spre a învinge în lupta, decât altele mai slabe. Nici o trebuință — așa dară — nu vedem, pentru ce se ascriem paserei idel de estetică produse de o adevărată inteligență, căci mai vărtos umblă după un păsăroiul tare decât după unul slab.

Nici nu vom uita se adaugem că imblânzirea și lucrarea omului încă contribuie ceva la perfecționarea animalelor. Detrecând mereu în apropierea stăpânului, e lucru tare congruent firii lor, ea și fără de a trece preste stavila netrecătoare pusă de natură, să devină mai abile în împlinirea serviciului ce i-l dătoresc. Pentrucă e o proprietate generală a facultăților senzitive de a nu lăsa ca o încordare prea mare a uneia, să nu provoace slăbirea altora și vice-versa slăbirea celei încordate să nu fie balansată prin energia celorlalte. Pe baza acestui principiu acmis de toți și cons-

tatat de psihologia empirică zicem, că după ce una din silințele celea mai mari, ba absolut cea mai mare, a animalelor este aceea de a-și procura nutreământul și ăsiul, ca factori principali în lupta pentru existență când fără nici o greutate au aceasta în urma îngrijirii omului, încordarea forțelor ce ar avea să-o facă pentru căutarea acestora, cedează în favorul facultăților, prin cari direct se apropie de om, au se fie folositoare și supuse omului. În chipul acesta industria și talentul omenesc ajutând natura într-o parte fără s-o schimbe, mai mult o folosește într-alta: asigurând viața animalului, facultățile acestuia le găsește mai dispuse, mai docile, spre a le întoarce pentru comoditățile domestice. Ziceam însă că pe lângă toată perfecționarea ce ar obține-o, natura nu o poate schimba, cea ce lăsând alte considerațiuni o știm din experiență, care ne spune că deși Certosinii dela muntele St. Bernardo au reușit se facă călăuzi fideli din câinii lor, deși călușeii prin dresare au ajuns să fie mai procopsiți decât caii cei bătrâni, totuși, câinii și călușii tot căluși au rămas. Prin urmarea inteligența animalică, faptele ei ce ni-se aduceam în contră, nu numai nu deroagă ceva inteligenței omenesti, ci îi afirmă domnia, îi întăresc prestigiul, căci și umbra de înțelegerre ce ni-o arăta aceea, e a-se ascrie forței și dexterității acesteia.

Cum rămâne însă chestiunea despre societatea animalelor, nu-i acesta semn învederat despre principiul și afinitatea lor cu omul? Nu! Doctrinile pe care abia le-am atins despre instinct și cunoașterea animalică, ne dau și aci arme puternice spre a umili și împărștia fântăzile cari ar voi să ia locul filozofiei. Înainte de toate amintim, că legea fundamentală a societății, legea procreației cu protecțiunea părintească și descendenților nemernici, e o lege naturală universală, rațiunea ei pentru cea trebuie să se cerce în alta parte acolo, unde metafizica studiază celealalte legi universale, prin cari se guvernează Universul. Asemenea tot acolo este a-se căuta și rațiunea, pentru ce numai unele și nu toate speciile de animale petrec în societate și mai târziu. Universalitatea, constanța, regularitatea acestor societăți, modul necesar prin care individul aparține ei sunt indicii clare, că ființa și conservarea lui nu depinde de albine ori de furnici. Trecând peste acestea și examinând natura, caracterele societății animalice, noi descoperim că diferența este așa de mare de s'ar părea că natura anume le-a dispus astfel spre a ne învăța, că nu trebuie să ne confundăm cu ele. Fără legi, fără codice, fără trib nale, societatea lor ca și individul, e incapace de progres ori de regres; fără nici o cunoștință despre vremile trecute, nu se interesează de istoria părinților, cum nu se îngrijesc de viitorul societății, nu umblă să-o îmbunătățească prin legături de pace, de comerț, de literatură cu alte societăți din neamul lor; pentrucă le lipsește libertatea, lumina intelectuală.

Ori cât-de minunate ni-s'ar părea — așa dară — lucrările animalelor, cât timp acelea sunt restrinse în

cercul obiectelor materiale și nu îmbrățișează idealul abstract și universal, cauza, esența și existența lucrurilor nemateriale, loc nu va avea în clasa inteligenței omenesti. De altfel chiar de le-am da și acolo loc, de le-am pune și pe ele pe treapta înțelegerii noastre, teza ce o-am susținut nu cade, ci din contră, pe baza caracterelor nemateriale cari însoțesc activitatea intelectuală, adversarii nostri vor trebui se concedă pe lângă un principiu intelectual nematerial pentru om, o sută altele pentru animale, pe lângă o singură citadelă inexpugnabilă ce le stă înainte, ei vor avea și vor întâmpina cu miile la fie care pas. Da! facă-se încercări cât de multe, înalțe-se animalele pe tronul omului sau coboare omul la ieslea animalelor, sucească-se natura ori și cum, ea totuși neschimbat își va urma cursul stabilit de creatorul său; dobitoacele de pe tronul omenesc se vor uita cu mirare și neîncredere la jocul ce și-s'a făcut, pururea dobitoace îl vor părăsi la o batere de ochi; iar omul din iesle își va face tron și va protesta cu *Bonnet*, că „unde se face vorbă de ei, animalul să ne se amintească”, pe când eu voi cu *J. J. Rousseau*: „Să mi se arate un alt animal pe pământ, care să știe folosi focul și admira soarele. Ce! eu pot observa, cunoaște înțele și raporturile lor; eu pot gusta ce este ordinea, virtutea; eu pot contempla universul și a-mă ridica la mână ce'l guvernează; eu pot iubi binele și'l pot face și mă voi alătura dobitoacelor? Suflete îndeșos, e tristă filozofia care te face asemenea lor! Ori mai bine tu voieți înzădar a te dejos!”¹⁾

1) Emil t. 3 p. 65.

O prietenie în umbra mânăstirii:

LOUIS LE CARDONNEL.

(Urmare și sfârșit).

«Eu am produs puțin» Le Cardonnel îmi spuneă cu mâhnire. Mâhnirea mea la sfârșitul cetirilor operilor sale a fost și mai adâncă. Aș fi voitsă țină o vieță întreagă. E drept apoi că simți o compensație prin valoarea și varietatea materiei ce se ridică peste numărul de volume. Găsești pagini autobiografice: *Epilogue, Stance, A une Patricienne, L'Attente mystique, Mes Heures, La Pour-suite divine, Consécration*; poezii cu subiect religios sau dedicate sfinților (*Praeconium Paschale Ascension, Virgini Matri, Nuit sur les Ecritures, Prière d'un soir d'été. A Saint Benoit, A Saint*

Michel Archange, A Sainte Thérèse, A Saint Ephrem și altele în felul aceasta cari după Eugène Langevin ar putea să fie introduse în *Euhologiu*, pentru a putea sluji suletelor pioase în cele mai înalte acte de pietate. Fostul novice benedictin ne dă apoi în înflăcăratele poezii. *A une carmélite, Prose en l'honneur de quelque vierge, 4 une Bénédictine, Chant de moine* etc. toată admirația sa pentru misticismul vieții religioase; nu și uită prietenii cari i-au ușurat cu dragostea lor sinceră calea vieții: *Pro amicis, L'inspirateur, L'Absoute, A Charles Guérin. A un poète mort*. Sunt pagini de adevărată duloșie prietenească.

Restul poeziilor sale sunt de inspirație deosebită și foarte variată, în care vibrează pururi sufletul preotului legei celei nouă care nu poate concepe poezia decât unind lumea materială cu cea spirituală; din care pricină poeziile sale chiar și cele cu subiect nereligios sunt străbătute de sentimente elevate și pioase în totul conforme cu doctrina catolică.

Înțeleaptă cale! Singura cale pe care se pot crea opere nemuritoare! Poetul o știa și deacea îndemna și pe alții:

*Chantez pour Dieu, qu'un temps désordonné blas-
phème
Ayez la grâce antique avec l'esprit chrétien.
Allez, traversez tout, sans que votre âme y tienn
Vers les choses d'en haut dirigeant votre amour; ;
Conservez sans fléchir la Doctrine authentique; ;
(De l'une à l'autre aurore L. Le Cardonne)*

Din această pricină, cred că n'aș spune destul dacă aș asemăna aceste două volume cu două colane de perle; mai bine li s'ar cuveni poate apelativul oceane de azur, oceane adânc; ca sufletul preotului poet. Le Cardonnel însă își are preferințele sale și îi plăcea să fie judecat din volumul: *Carmina Sacra* ce l'a compus aproape în întregime în Orașul Sărăcuțului lui Hristos și în care și a vădit prin diferite poezii toată dragostea pentru „Sfântul cel mai poet dintre sfinți.” N'am cetit în întregime studiul lui Eugène Langevin asupra lui Le Cardonnel (în edit. *Pigeonnier*) nici a lui René Bercy criticul artistic dela *Action Française*, nici nu mi a căzut în mâna *Revue des Deux Mondes* din

Octom. 1920 unde André Beaunier tipărește un admirat studiu despre poetul catolic și deci nu știu ce au găsit ei mai frumos în operele lui. Totuș primesc bucuros ideea D lui René de Planhol că pe Cardonnel îi găsim cu toată puterea lui creatoare de poet genial în *Poème* și anume în jumătatea a doua a volumului începând cu *Epithalame* și culminând cu *L'Attente mystique* care aduce un sunet necunoscut încă în poezia franceză.

*O mon Dieu, je reviens d'un lon voyage amer
Où j'ai laissé mon coeur, et d'où je ne rapporte
Que stériles regrets d'avoir tenté la mer.*

*Mon ivresse est tombée et ma superbe est morte,
L'universel ennui creuse son vide en moi;
L'Espoir, sans s'arrêter, passe devant ma porte,....
Mon Dieu, venez remplir ce néant désolé*

(Poème L. Le Cardonnel)

Acest strigat arzător eră însă după mărturia autorului din: *ma jeunesse militante... vers Dieu*. Eră de așteptat ca ajuns în epoca maturității, poetul fericit în extazul iubirii lui Dumnezeu să ne dea cântece nouă. *Carmina Sacra* eră o dovadă de ce putea poetul acum. Folosind-mă deci de prietenia scumpă ce mi-o arată, nu lăsam niciun prilej binevenit de a-l îndemna la lucru. El însuș știa că admiratorii săi așteptau încă mult dela dânsul și deacea ca preocupat de gândul acesta, aducea în conversație planuri cum ar fi putut să-și împlinească opera. Odată chiar, cine ar crede? și to'uș e adevărat, îmi propuse ideea de a veni cu mine în provincia noastră franciscană română din Moldova. Din când în când îmi cetea câte ceva nou, și mă surprindea efectul ce îl căuta adesea chiar în schimbarea unui cuvânt silindu se ca ideea să lumineze până la transparentă și viersul.

Se înfăptu'a astfel efectul rugăciunii către Muzele creștine:

*Obtenez moi d'En Haut, car c'est là tout mon voeu
D'unir la Grâce antique à la Grâce de Dieu.*

(De L'une à l'autre Aurore L. Le Cardonnel.)

Intr'aceasta sosi luna lui Noemyrie. La Roma, Universitatea Gregoriană și Colegiile începeau cursurile și deci despăișirea eră cerută de datorie. Nu voiu încerca niciodată să descriu

ce s'a petrecut în mine în ziua plecării. Pe cât mi a fost de mare bucuria la sosire, pe atâta de amară mi-a fost suferința la plecare. Lăsam mormântul Seraficului Părinte, rupeam comunicarea de aproape cu prietenul preot, mai bine zis ca un frate adevărat în Sf. Francisc. Pentru Poet despărțirea aceasta a fost cu atâta mai simțită cu cât a fost mai greu pustiul ce s'a atins în jurul său.

Ocupațiile mănăstirești intrând iarăș în normal, frații deabea la recreație dacă se puteau ocupa de dânsul. Scrisoarea ce m'a ajuns la Roma e înduioșătoare «...Câtă fericire trecută nu-ți dătoresc! Ea îmi luminează prezentul și l'încălzează. Portretul tău e pe masa mea, înaltea ochilor mei. În tăcere lui îmi pare că mi zice să lucrez, să-mi sfârșesc opera. Și de fapt m'am și apucat. Amintirea ta, prezența ta invizibilă... e pentru mine o mângâiere. O de așa putea să sfârșesc cât mai curând poema făgăduită... însă eu o vreau atât de desăvârșită!... În orice caz poți fi sigur că vei avea *un loc deosebit* în cartea mea; iar în strofele ce mă gândesc să-ți le fac tot ceea ce este mai adânc, mai iubit, mai prețios în mine va trece în întregime... Roagă-te lui Dumnezeu să mi dea sfinte inspirațiuni și tăria de a urmări ceea ce trebuie să fie pentru mine un adevărat apostolat».

Cine eram eu ca să mi pună numele pe paginile noului său volum Poetul Le Cardonnel? Inima lui nobilă, se credea îndatorată cu recunoștință față de un biet românăș ce încercase a-i aduce cu sinceritatea inimii vre-o clipă de fericire pământească, însă ceace voia poetul era prea mult. Mă simțeam bucuros că-l vedeam în stare să se pună la scris. Și el știa asta, deaceia îmi comunica:

«Eu încep a lucra câte puțin. Sufletul meu are tot mai mult sentimentul armoniei sale înterioare a statorniciei sale în Dumnezeu. E mult, e esențialul... pentru a da roadele ce tu și cu tine și alții le așteaptă. Nu uit poema făgăduită» Așa dar poetul instrună lira. În curând poezia franceză avea să înregistreze un nou triumf de care eu n'aveam să aflui decât târziu.

EPILOG

Souffrez donc, o chanteur : c'est la future gloire.
Dites vous qu'une fois disparus, seulement,
Par vos chants vous vaincrez...

(*Carmina Sacra* L. Le Cardonnel)

«Afacerile mele literare în Franța merg din ce în ce mai bine. Această și o spun fără insistență deoarece în aceste lucruri etotdeauna primejdie de glorie deșartă, n u'jumește și tu lui Dumnezeu.» Aceste cuvinte scoase din cea dintâi scrisoare ce mi-a scris-o, caracterizează modestia cea mare a poetului Le Cardonnel, care știind că dela Domnul „Vine toată darea bună și tot darul desăvârșit (Iac. I. 17) era pururi rezervat în ceea ce privește succesul său literar, nu numai dar și în celelalte ce ar fi putut să-i aducă laudă. «Preot așa fi voit să conduc clerici într'un seminar, călugăr îmi surâdea norocul de a îndrumă în păstrarea regulilor Sf. Benedict sau a Sf. Francisc tineri schimnici.» Sunt cuvintele sale și acestea, la care eu așa putea să adăug, că în dorul lui de a face bine sufletelor, nu i s'ar fi părut prea mult a păstori și o dieceză întreagă luându-și pe stemă lira. Mare-i fu surprinderea când primind eu o scrisoare dela I. P. S. Sa actualul Arhiepiscop al Bucureștilor Mons. Alexandru Cizar pe atunci episcopul iubit al diecezei Iașilor văzui pe stema lui *lira*. „Iată o stemă ideală îmi zise și îmi povesti cu însuflețire cât de plăcut fusese impresionat odată pe când era la Figliino, patria lui Marsiliu Ficini și avu norocul să doarmă într'un apartament al palatului marelui umanist. La trezire aruncând ochii în tavan văzui pictată în a frescă o frumoasă stemă episcopală cu lira. Gândul său aievea! Cum să nu l'fericească cel puțin o clipă? Insa acest sbucium al sufletului său ca și altele nu l-a cunoscut decât el sau prea puțin, deaceia supus în toate la voia Cerului îmi scria. „Roagă-te Do nului ca vieața mea după atâta întunecime să se lumineze puțin. Să arate Dumnezeu ceace merit și pentru care pricină a învoit el acest surghiun, aceste părăsiri, aceste șovăiri... Departe de țara mea, eu trebuie să mă resemnez la o singurătate de suflet și de inteligență aproape absolută. Da, timp de multe luni am trebuit să-mi duc crucea singur... Eu bine-

cuvântez însă pe Domnul pentru toate și caut putere acolo numai unde se poate afia când ne lipsește orice sprijin omenesc: în gândul la Cer, în unirea cu acela care fiind cel dintâi născut dintre toate făpturile... a binevoit din iubire să se coboare în întunecimile noastre și pentru a ne ridica într'o zi cu dânsul lângă Tatăl, a voit să fie părtaș aci pe pământ.. de durerile noastre, de neputințele noastre.

Adâncă resemnare! Sublimă credință! Sub focul lor luminos, dogorilor poetul totuș se ridică și își strigă sie-și:

*Avril est revenu : j'ai vécu, lâche encore,
Toujours me condamnant, me pardonnant toujours,
Et je m'en vais ainsi de l'une à l'autre aurore...*

*Ranime-toi, mon âme, à la flamme céleste,
Arrache à ces langueurs, enfin ta volonté,
Et, par l'emploi fécond de ce temps qui te reste
Assure ton repos durant l'éternité.*

(De *L'une à l'autre aurore* L. Le Cardonnel)

Și tot el scrisese în *Orphica*:

*Ah ! nos jours ne sont pas propices à tes chants!
Tout idéal se meurt, au cœur même des femmes:
L' Aède est conpue par les hommes méchants ;
On rit des grands desseins, on rit des saintes
[flammes !*

*Que sera l'Avenir ? ... Mais que 'importe à toi !
Dans ces abjections, tu marches, magnifique ;
Tu gardes les trésors de ta lyrique foi
Car tu veux conquérir la couronne Delphique...*

(*Carmina Sacra* L. Le Cardonnel).

Cetești și te întrebi: oare n'a scris el acestea pentru sine? Ceeace e sigur însă este că el știa că drumul pe care înaintă încet eră sigur și ducea la nemurire pentru că îi eră deschis de credință, iar dacă opera lui îi aducea vreo glorie, apoi această glorie nu eră precupețită prin reclamă gălăgioasă, nici prin nume de editură, nici prin alt apanaj al desfacerii, ci eră gloria ce îi venea numai dela valoarea operei. E drept că ascendentul său a fost încet. La intrarea sa în tagma preoțească el distrusese aproape toate operile ce-i proiectau de atunci calea spre Academie. Pe urmă, emancipându se în slujba adevăratei arte ce-și deschidea orizonturile-i adânci în *Poème*, el își pierdu, spre a zice așa, popu-

laritatea chiar între cunescuți cari dacă îl admira nu prea înțelegeau *Carmina Sacra*, însă îl ridică pe Cardonnel în ochii tuturor ca pe un adevărat bard al Franței catolice și poezia lui deasupra curentelor la modă sclipea senină, înflăcărată ca un astru eteric ce-ș vârsă aurul razelor sale în negurile nopții. Într'aceasta edițiile operilor sale se succedau liniștit și i treziau tot mai mulți admiratori și discipoli distinși. Poetul, din Italia, departe de frământările ambițiilor omenești observă totul cu ochiu curat și laudă pe Dumnezeu. Glasul profetului artei creștine nu mai eră „*Vox clamantis în deserto* (Is. 403) cum îi se părea unora dintre cari la noi este și Dl. Perpessicius dela Universul Literar.

Acum se împlineau însă 12 ani de tăcere. Misterul acestei vremi trecute își aștepta deslegarea într'un nou volum ce nu mai putea întârzi.

... Figline !

*Ton pèlerin arrive à cet âge sévère
Où l'homme sent qu'il a sa meilleure oeuvre à faire.
Il lui faut le repos dans la stabilité,
D'ardents amis, un bel, un lumineux été,
Un automne, avec lui songeant, le long des vignes,
De purs coteaux, menant d'harmonieuses lignes
Des foyers où s'asseoir, toujours sûr de l'accueil...*

(De *L'une à l'autre Aurore*. L. Le Cardonnel).

Iată și condițiunile de care poetul își legase opera. Dacă le aș fi cunoscut atunci când cu toamna zilele noastre se scurgeau liniștite la umbra bazilicii patriarhale, aș fi pus poate în slujba amicitiei noastre mai multă grijă ca numărul prietenilor să-i fie mai mare și mai devotați căci rămăsese aproape unica cerință ce trebuia să se mai verifice.

Cât mă privește pe mine, nu mai aveam nici'o îndoială că el mă consideră ca un *ardent ami*. „Prea iubitul meu P. Ioan,... Ah! Numai Domnul prin care suntem uniți poate face ca doi preoți cari nuse vor mai vedea poate nici'odată aci pe pământ să se simtă și de departe pentru totdeauna așa de aproape unul de altul. Eu când sărut altarul care reprezintă Hristos te pun în acea sărutare, iar când primesc pe Învățătorul însuș, îmi simțesc inima mai mult de cât oricând topindu-se cu a ta într'a lui. Acolo

sete centrul nobilei, arzătoarei și curatei iubirice noi o avem unul pentru altul. „După un an aproape dela această scrisoare primesc în România și următoarele: «...Acest simplu cuvânt pentru a te asigura și a îți spune că inima mea nu s'a schimbat, că tu ocupi mereu acelaș loc într'însa..... Am citit și recitit scrisorile tale și le păstrez cu grijă ca o mărturie a unei iubiri pe care depărtarea n'a putut o slăbi în tine și n'a putut o răci în mine. Al tău cu totul în Hristos. L. L. C. preot“.

Sunt cele din urmă cuvinte ce mi le-a scris De atunci n'am mai comunicat cu dânsul și nici nu știu unde se află. Inșă rândurile de mai sus le păstrez cu înduioșătoare aducere aminte. Sunl testamentul cel mai frumos ce misticul poet a Franței îl lăsa smeritului călugăraș român care a găsit într'ânsul atâtea clipe de negrăită mulțumire și de întemeiată nădejde..

O împrejurare fericită făcu să revăd orașul gândurilor și visurilor mele: Roma, tocmai cu prilejul deschiderii «Ușii Sfinte» dela *San Pietro* pentru iubileul cel mare de ertare din anul Domnului 1925. In noua ei aureolă „de curățire sufletească“ metropola Papilor îmi părea și mai minunată și mai atrăgătoare. Român mă vedeam la sânul mamei nemuritoare, catolic eram în centrul lumii creștine; franciscan mă simțeam, după voința Sf. P. Francisc „sub picioarele sf. Biserici Romane», pelerin de pocăință îmi duceam comoara contrițiunii mele cu fruntea plecată pe ușile sfinte dela cele patru mari basilic, în care întrând mi se părea că întru în raiul Cine s'ar fi gândit că o veste sau alta putea să adauge ceva la fericirea mea? Și totuș așa fu.

Intr'o zi îmi căzu în mână ziarul *Il Corriere d'Italia*. Il deschid, cetesc și nu-mi vine a crede. Șovăirea nu ținu mult. *L'abate Le Cardonnel* acesta eră titlul și urmă „Premiul Lasserre a fost conferit de astă dată poetului poet Louis Le Cardonnel; și între judecătorii din Comisiune erau numele cele mai frumoase ale literaturii franceze: Contesa de Noailles, De Regnier, Bédier. Ziaristica franceză chiar și cea mai devotată lui Herriot, chiar și cea mai radicală a fost unanimă întru a reînvi omagiu către acest umilit preot...» restul eră un imn de laudă la adresa poetului și operilor sale cu semnătura Antonino Anile

deputat. Inchilpulească-și cine poate surprinde-reă mea! Dar pe cât de mare mi-a fost plăcerea la vestea triumfului nebănuit a lui Le Cardonnel pe atât de mi a fost și năcazul când cunțreerând toate librăriile internaționale din Roma mi se răspundea pretutindenea comanda s'a isprăvit.

Numai după mai multe zile putui găsi volumul dorit, ce mi se dădu cu fășia de hârtie pe care eră tipărit: *premiat cu premiul Lasserre*. Intr'un an acest volum cu titlul frumos: *De l'une à l'autre aurore* ajunsese la ediție. Rar succes! Impărțit în cinci cărți întitulate la rândul lor: *A Travers les Heures, Dans la lumière de Florence, A Sainte Thérèse de Jésus, Sub signo Martis, Dans L'aube spirituelle*. Acest volum îmbogățește opera lui Le Cardonnel cu poemenouă despre subiecte variate inșă scoase toate din acelaș curat isvor de inspirație ce-l deosebește și în celelalte volume. De ar fi de adus vreo deosebire, aceasta s'ar găsi numai pe tema limbei și a chipului de a se exprima care acum își ajunge culmea perfecției în limpezime și sonoritate.

Nu mai spun că le am citit cu sentimente de amic și cu entuziasm de admirator. De data asta ceteam ceva la care simțeam, o spun în surdina, că luase parte și inima mea. Gândul acesta mă face fericit și astăzi și cu atât mai mult cu cât gloria poetului amic e mai întemeiată e mai strălucită. Căci citez din *La Nouvelle Lanterne* No. 10. 1924.

«Peste zece lustri, zice René de Planhol, cercetătorii de biblioteci se vor trudi să descopere în vrafal autorilor uitați cari se vor numi Rostand, Valéry, Claudel vreun calambur pitoresc, vreo figură subtilă, vreo imagină curioasă. Atunci inșă dacă va mai există o limbă franceză, Louis Le Cardonnel va fi celebru. El se va bucură de cea nenumărată prietenie de suflete ce a dorit-o atât de mult, iar cântecele sale de preot și de poet vor continuă a le aduce mângâierea pacea și extazul».

Fie mi deci învoit să-i cânt și eu :

*Orfeu născut în umbra Crucii
Din al credinții dar senin,
In drumu-ți de Poet Apostol
Cu umilință mă inchin.*

*E atâta vrajă'n a ta liră
Atâta cânt în suflet porți,
De pare c'au căzut în lături
A Cerului slăvite porți,*

*Iar tu alt Prometeu puternic
Te 'nalți cu fecioresc avânt
Din necuprinsa frumusețe
Să furi misterul în cuvânt....*

*Și viersul tău — o simfonie
De primăvară prin brădet —
Vestește idealul veșnic
Cu foc de preot și poet.*

*Sub ochiul tău ca sub un fulger
Se rupe-amurgu. 'ntunecat,*

*Ce 'nvăluie surghiunul vieții
În patimi, grijă și păcat;*

*Și plâng în graiul tău serafic
Nădejdi și visuri și dureri
Ce numai în credința sfântă
Găsesc izvor de mângăieri....*

*Iar când te văd cu ochii umezi,
Cu 'nvăpăierea pe obraz,
Imi pari un sfânt trezit de îngeri
Din al iubirii cald extaz.*

*Ce te pornești s'arunci cucernic
În calea sufletelor vii,
Doriți de luptă, de isbândă
De chinuri și de bucurii.*

IDEI == OAMENI == FAPTE

VIATA ÎN STRĂINĂTATE

Aspectele vieții Internaționale.

Iubileul Papii.

În ziua de 20 Decembrie 1928 Papa Piu al XI a implinit 50 de ani de preoție, cu ocaziunea acestei aniversări i s'a oferit din fiecare colț al pământului câte un dar de filială mireasmă în semn de iubire, de respect și de recunoștință. Italia nu vrea să se lase întrecută.

Iar în Franța toți preoții co-iubilari au adunat o frumoasă colectă (vre'o 500.000 de franci) cu scopul de a oferi iubitelui ubilant ca amintire un potir. Din toată lumea se pregătesc peregrinaje la Roma. Apoi și Prefericitul iubilant a înțeles să-și reverse, dragostea față de fii săi declarând anul 1929 de „iubilar extraordinar” cu toate indulgențele obișnuite.

Între Quirinal și Vatican.

Iubileul papal va da prilejul unui eveniment însemnat în viața generală a Bi-

sericii catolice. După un silențiu căruia îi urmă o polemică de mai bine de doi ani în gazetele italiene (Observatore Romano, oficiosul Vaticanului, de o parte, iară de cealaltă ziarele fasciste) opiniunea internațională se găsește în ajunul unui fapt al cărui consecințe spirituale, intelectuale și politice preocupă chiar și înaltele sfere diplomatice din toate țările. Un compromis ar fi pe punctul de a fi găsit între Quirinal și Vatican, pentru reglementarea tare gingașei chestiune romane, care de mai mulți ani, dar mai ales dela încoronarea Papii Piu al XI, frământă spiritele. I se atribuisse noului Papă intențiunea de a termina odată diferențel, iară Musolini, venind la putere, se zice că își propuse să cinstească numele-i prin soluționarea acestei probleme plină de greutate pentru coroană și guvern. Ar fi să se retrocedeze Papii un teritoriu în Italia — destul de important — încât ar asigura independența șefului Bisericii catolice. Papalitatea liberă, nemai fiind Pontificele prizo-

nier voluntar al Vaticanului. Iată — de singur înfățișat un aspect nou al influenței papale printre popoare. Inchipuiți-vă bună oară, ce răsunet ar avea în sufletele credincioșilor o vizită a Urmașului lui H-tos., sau un congres euharistic la Roma sub președinția liberă a Papii; ori redeschiderea conciliului dela Vatican; ori un congres internațional al Păcii sub conducerea Papei Piu XI.

* * *

Pactul Kellog : Hrisovul Păcii internaționale.

Senatul american, cu toată susceptibilitatea lui, a primit să ratifice pactul Kellog, punând războiul afară de lege. Uniunea Republicelor societate, aderează și ea la pact, în principiu ba a cerut Roloniei să semneze împreună ea în sensul pactului franco-american, un tratat de neagresiune, din care să nu fie exclusă nici România. — Oare am fi ajuns la o dată excepțională a lumii? 1929 ar fi deci

rezervat de soarte pentru reînnoirea societății umane, la epoca de aur, la situația, încă și mai fericită decât atunci, a lui August care a incuiat vechiul templu al Războiului. Deja am văzut Brazilia și Paraguay împăcându-se, fără prea mare jertfă de sânge.

* * *

Imbroglionul afganistan.

Totuș un punct negru la orizont. Imbroglionul afganistan nu e încă pe punctul de a fi clarificat. De altfel că prea multă politică e amestecată și aceasta incurcă ițele. Anglia nu poate lăsa de dragă voie să fie îndepărtată de o sferă de influență necesară politicii sale în India — De altă parte Rusia își dă seamă și ea că îi trebuie o fereastră, ba și o ușă deschisă spre Orient. — Apoi, și Turcia a trimis regelui Amanullah în primele sale încercări de modernizare, pe generalul Kiazim cu o misiune militară specială.

BULETIN LITERAR

Geniul Creștinismului.

§. 1. Inchinarea cărții.

Epistola de închinare „primului Consul Bonaparte“ arată nădejdea pe care Chateaubriand și Franța întregă o pusese în Bonaparte după iscălirea Concordatului. Epistola, închinarea și cartea dovedeau totodată solidaritatea relativă și convergența reală a operilor celui mai mare geniu politic cu concluziunile celui mai mare geniu literar.

Iată textul scrisoarei de închinare pusă la începutul cărții.

Cetățean prim consul,

Ați bine voit să luați sub ocrotirea Dv. ediția aceasta, este deci o nouă dovadă de fațoarea pe care o rezervați augustei cauzei care biruște la adăpostul puterii Dv.

Omul recunoaște în menirea Dv. (destinul și chemarea Dv.) mâna providenței care v'a preparat de mult pentru împlinirea planurilor sale minunate. Popoarele se îndreaptă către Dv. Franța mărită prin biruință a pus speranța sa în persoana Dv. de când așezați pe legea sfântă, bazele Statului și ale Progresului. Nu încetați și pe mai departe să sprijiniți cele 30 de milioane de creștini care se roagă pentru Dv. la altarele pe cari le-ați înăpăiat,

Sunt cu cel mai adânc respect, cetețean prim consul, al Dv. umilitu și supus servitor,

Chateaubriand.

§. 2. Merite și defecte.

Religia creștină învață adevărul, poruncește binele, favorizează frumosul. Metoda apologetică cea mai directă, scurtă, singură și mai puternică este cea istorică, dovădind că revelarea este un fapt cu dovezi de netăgăduit : și anume : un lung sir de profeții, toate realizate perfect, după aceea, minuni strălucite și autentice, martiri și mărturisitorii de nenumărat.

Totuși apologetica morală și cea estetică au o valoare însemnată dacă se sprijinesc pe adevărul dovedit iar tocmai după ce își alege un program minunat și un titlu cât de cuprinzător promițându-ne o adevărată sinteză filozofică estetică Chateaubriand va vrăji generațiuni întreg prin o formă artistică neîntrecută dar va nemulțumi elita gânditorilor prin slăbiciunea... fondului!

Întăiu pusese cărții sale ca titlu „Despre frumusețile poetice și morale ale religiei creștine și despre superioritatea sa peste toate legile de pe pământ“.

Era o formulă lungă (ca mai toate titlurile în epoca clasică) dar și un program precis potrivit autorului artist

și scopului său anumit să dovedească... prin frumuseța artistică și literară.

Din nefericire părțile filozofice, morale și sociale cuprinse în titlul pompos sunt așa de slab întemeiate și dovedite că era mai bine să nu le trateze autorul, precum era mai bine să nu pună episodul *Atala* ca introducere și *René* ca appendice, căci aceste două episoade cari au atras câțiva cititori, au falsificat în ochii multora caracterul legii noastre amestecându-i atâta voluptate și atâta orgoliu.

Voluptatea și orgoliul vor constitui, plictiseală, melancolie, boală romantică, (le mal du siècle) amestec de mândrie ciudată și de sentimentalism visător cari aruncă omul afară de viața normală.

De aceea, constatând ivirea mai multor „*René*” bolnăvicioși, autorul va scrie mai târziu: „De n'ar exista *René*, nu l'aș scrie încă odată; dacă aș putea să-l distrug l'aș distruge”.

Așa că Chateaubriand a fost geniu și mai pătrunzător și mai umilit decât Goethe care refuză prietenilor săi retragerea frumosului său roman *Werther* menit să producă o adevărată epidemie de sinucideri.

Melancolia Visurilor sensuale sau îngânfate și a poftelor fără obiect (în o viață fără rost) e o lașitate și o suferință fără motiv, cu totul deosebită de tristețea creștină care este „nostalgia cerului și setea după infinitul real și ideal întrerupat în Dzeul-om”.

„*Geniul Creștinismului*” era cât de oportun și de potrivit nu numai Veacului dar chiar momentului, de oarece după Revoluție, teroarea și cultul zeiței umane „*Rafineea*” adorată în trupul unei femei, era în Franța, o alergare generală către credință și biserică, „după cum naufragații se prind de stânca mântuitoare” va recunoaște autorul în Amintirile Sale „*Memoires d'outre*” Tombe Chateaubriand voise să deironeze pe Voltane a isbutit.

Geniul Creștinismului e centrul operei sale, spune Florisoone, și cărțile sale cele mai însemnate se leagă de acesta: *Atala* și *René* au fost scrise pentru a figura în ea ca exemple, *Martirii* vor fi compuse tot pentru a justifica teoriile sale, *Călătoria dela Paris la Ierusalim* este narațiunea călătoriei lui Chateaubriand în țările unde au trăit „*martirii*” și aș cuteză să spun, cadrul geografic și istoric al creștinismului primitiv.

Totuși sunt uitări grave, câteva inexplicabile. (fiindcă tocmai e vorba de opere cu spirit autentic genial și creștin ca *la Chanson de Roland*, *Viștile sfinților*, *Divina Comedie* lui Dante).

Capitolele de critică literară sunt cele mai însemnate poate. Autorul se pricepe minunat e bine în definițiunea măsurată și exactă a maiestății Bibliei sau a Sfinților Părinți ai Bisericii, a naivității lui Homer, a farmecului gingaș al Evangheliei, sau melancolia lui Virgiliului, a eleganței delicate a lui Racine. Tot așa cele câteva capitole închinete binfacerilor sociale ale Bisericii sunt de o deosebită simplitate și putere.

§-3. Influența cărții.

Din cele spuse în primul articol și explorarea conținutului cărții ajunge, pentruca să înțelegem cum geniul Cress . . . unică și generală chiar dinco'o de hotarele Franței.

A creat și, în cea mai mare parte a hrănit o renaștere religioasă destul de trainică cu toate defectele sale! Lemartini, Hugo, Lamennais, Michelet, Lacordaire, Renan, Renan de Vogrie și alți, . . . au multe din ideile, sentimentele și aspirațiunile lui Chateaubriand. El crease, în favorul religiei, „o prejudecată poetică și sentimentală” care întâiu contrabalansează după aceea nimicește batjocoririle mincinoase ale lui Voltaire. Mai mult aducând apoloștilor argumente noi trase din natură, literatură, arte plastice și din aspirațiunile inimei noastre, a influențat direct chiar religia însăși într'un mod primejdios, deoarece s'a bazat mai mult pe *sentimentalism religios* decât pe adevăruri istorice, filosofice și revelate. A influențat mai ales poezia lirică, descrierea stilul romanticilor, critica literară și chiar toate artele plastice.

Impotriva prejudecății timide a clasicilor scrupușoși ca Janseniștii și Boileau el dovedi prin fapte că religia poate să fie materie de poezie. *Meditațiunile* și *Armonile* lui Lemartine precum *Divina Epopee* alui Joumet (fără ca să uităm Hugo, Vigny, Musset, Laprède) au mers în calea aratăta de Chateaubriand către Biblie și miraculosul creștin.

Totodată deșteptă curiositatea și interesul trecutului național și creștin (chiar al Evului mediu disprețuit sistematic și a priori). Aproape toată școala istorică franceză din veacul trecut atârna de „*Geniul Creștinismului*”. De pildă (și mai ales) Therry, Guzob, Montalembert, Michelet. Ce n'ar fi simțit și exprimat Chateaubriand *Chanson de Roland* de ar fi cunoscut-o!

Cât despre artele frumoase, tot Chiat. a pus arhitectura *gotică* la modă (goticul disprețuit chiar de Fenelon deveni un cult!) — Hugo în *Notre Dame de Paris* și tehniciani ca Viollet-le-Duc (restauratorul inteligent a monumentelor gotice) vor prelunși reforma sa.

Ch. a creat *critica istorică*, aceea care se așează Comparațiunea operilor (și inteligența de aceea se va cheama *media*) timpurilor, religiunilor și raselor. Așa că tot el a inspirat pe criticii francezi Villemain, Sainte-Beuve, Saint-Marc Girardin, însuși și pe Taine. indemnând și ajutând francezi să înțeleagă mai bine literaturile străine mai ales cea germană și cea engleză.

Despre influența stilului său iată ce spune Calvet «Ch. a contribuit mult să formeze proza romantică: Lamartine și George Sand îi datoresc mult. . . Cel dintâiu (cel puțin după Rousseau) a împrumutat artelor plastice câteva din efectele și mijloacele lor de expresiune . . . și anume: . . . *muziciei*, recursele armoniei și frasa ritmată (ca Flaubert) . . . *picturei*, arta de a vorbi ochilor. Opera sa e ca o galerie de tablouri. Precum un pictor adună, înșgheabă și combinează culorile

sale, Ch. alege imaginile sale... De aici Vine puterea sa erocativă în descrierile sale, (Loși îi va plăti și el tributul umitațiunii). Ch. împrumută *sculpturei*, știința liniei care limitează tabloul, îfrând voiciunea sa și oprind ochiul rătăcit pe la punctul mai caracteristic : ceea ce Sainte-Beuve numea „*imaginea verticală*”... care sfârșește fiecare paragraf, par'că fiecare strofă... la capătul fiecărui alee apare imaginea în perspectiva pe pierdestatul său».

Procedul lui Ch. a fost imitat de mulți și mai și mai ales de „*șenala parmisiiană*”.

„Printr'un cuvânt, Ch. a fost dascălul care a învățat arta de a scrie veacului al XIX a întreg.

A compus o operă estotică, nu teologică, s'a pus pe terenul profan „uman” al raporturilor dintre religie și sentimentul literar și artistic nu pe terenul dogmatic sau filosofic.

P. MERLOZ.

Planul „Geniului Creștinismului”.

Este de o regularitate simetrică după obiceiul lui Chateaubriand în lucrările sale. Opera de față este împărțită în patru părți și fiecare parte în șase cărți :

- I-a parte Dogmele și Doctrina.
- II-a „ Poetica Creștinismului.
- III-a „ Artele frumoase și Literatură.
- IV-a „ Cultul (Binefacerile Sociale sămănate de Biserică).

I.-a parte

Ch. studiază dogmele, frumoase de considerat și cât de potrivită aspirațiunilor inimei noastre.

Examinează rând pe rând în șase cărți :

- In Cartea I a *Misterele* (S. Treime, Intruparea) și cele 7 Sacramente.
- „ II-a Cele 3 *Virtuți* teologice și cele 4 cardinale (Decalogul).
- „ III-a *Adevăruri* din *Biblie* (și păcatul strămoșesc).
- „ IV a *Cronologia*, *Astronomia*, *Geologia*...
- „ V-a *Existența* lui *Dumnezeu* dovedită prin minunile universului cari sunt opera unei *Providențe* preaînțelepte : *Demonstrațiunea* sa e

mai ales sentimentală și poetică.

„ VI a *Nemurirea sufletului* dovedită și prin pofta sau dorința noastră după fericirea.

A II-a parte :

Poetica Creștinismului.

Autorul are aici de scop să arate că Creștinismul prin doctrina sa, concepțiunea sa asupra vieții este un izvor de poezie vie. Iată motivul superiorității operelor artistice inspirate de legea noastră asupra poemelor păgânismului.

A I-a Carte :

Epopeele creștine ca „*Divina Comedie*” a lui Dante pe care a revelat-o Franței.

Ierusalimul liberat al lui Tasso pe care a citit o mult.

Lusiada lui Camöens.

Mesiada lui Klopstock.

Paradisul pierdut al lui Milton (pe care îl va traduce mai târziu... Rolul lui Satan).

Henriada lui Voltaire.

A II-a Carte :

Compară în poemele antice și moderne :

Caracterele, naturale și sociale :

Car. <i>Naturale</i>		ca soții
		ca tatăl : figura lui Priam.
		ca mama și soția : Andromaca
		fiul și fiica : Ifigenia.

Car. *Sociale* : preotul, soldatul.

DI. Florisoone vede în această carte „*originea critice istorice*” de-oarece vedem aici că acelaș caracter, de pilda Ifigenia, trebuie să varieze după epoca, țara și religia autorilor. De notat paralelul între Virgil și Racine, precum analiza aspirațiunilor noastre spre „frumosul ideal”... Inima omului vrea mai mult decât poate...

A III a Carte :

Creștinismul, a schimbăt *relațiunile* pasiunilor schimbând bazele virtuții și a vișului...

Crestește un vânt ceresc care umflă pânzele virtuții și inmulțește furtunile conștiinței împrejurul vișului. Muștrările de conștiință ale *Fedrei* vinovate, în exaltarea lor sunt de o creștină care se simțește osândită.... pe când casta iubirea a lui *Paul* pentru *Virginia* are o gravitate, o nevino-

văfle pe care un poet păgân ca Teocrit nu putea nici să-o presimțască.

Tot aci se găsea odinioară faimosul capitol *Le Vague des Passions* (necunoscut de literații păgâni) și episodul *René* mai faimos încă. René este prototipul sufletelor melancolice, veșnic în frământare nejustificată (ca Werther a lui Goethe) pentru că caută fericirea afară de drumurile normale după sfaturile greșite ale capriciosului Rousseau.

Din nefericire în loc de a vindeca această melancolie descriind urmările sale grozave Ch. o descrise așa de bine în cât o puse și mai mult la modă (Cf. Obermann, Olimpio, Antony). Chiar și până acum, câți pesimiști sunt mai mult moștenitorii lui Rousseau și ai lui *René* decât ai lui Shopenhauer. Prin nuvela aceasta Ch. a orientat tinerii către vlsul deșert, întrerupând tradițiunea franceză îndreptată către optimism și acțiune, cu un caracter vădit *universal și social*, nu particularist și egoist.

Directorul lui René îi dovedește că acțiunea sau activitatea este leacul potrivit pentru sufletul său bolnav. Câți dintre literații moderni cari au trecut „de la dilentantism la acțiune” au simțit ca o eliberare intelectuală și morală dând vieții lor un rost, o direcție!

Stilul totdeauna înflăcărat este ca o „odă de desnădejde”.

A IV-a Carte.

Despre Miraculos sau intervențiunea supranaturalului în operile poetice și superioarea miraculosului creștin asupra miracol păgân tolerat și întrebuițat de Bóileau. Ch. arată că mitologia micșoră și înjosă natura, împiedicând *poezia descriptivă* prin înmulțirea zeilor și zeitelor cari stângeneau natura, împiedicând comunicare poetului cu ființele neinsuflețite.

Dintr'o singură operă Ch. a adus din nou literatura la izvoarele ei adevărate: natura, sufletul, Dumnezeu (...al Evangheliei, nu zemitologiei.) — S'a isprăvit acum cu mania mitologică a Renașterii umanistico — pagâne care „tăiașe aripile sufletelor poetice” lăsând numai artificiu și mecanism de imitație unde trebuia lirism și avânt sincer, spontanitate dacă nu spirit critic. Grecii n'au cântat pe zeii străini țării lor? de ce să cântăm pe ai lor cari ne sunt străinii.

Parcă autorii clasici din veacul al XVIII. erau vrăjiți de formalismul mitologic. În revedicarea sa estetică în favoarea „Geniului Crest”, sunt trei elemente, spune Longhaye :

o teză: sărăcia mitologiei ca izvor poetic,

o dovadă prin fapte : comparațiunea între poezii creștini și pagâni și un *exemplu* dat de Ch. însuși cu poema sa în proză „*Martirii*”

Două fraze ca specimen : «...Omul (este) singur în păduri ...dar mintea sa umple ușor goliciunea nemărginită a naturii și toate singuritățile pământului sunt mai mici decât un singur gând al inimii noastre »

A V-a Carte:

Paralele între Biblie și Omer. Biblia fusese batjocorită de Voltaire Ch. a reabilitat-o iar Hugo-Lamartine și Vigny se vor inspira din ea.

De notat, cum autorul deosebește trei stiluri în S. Scriptura : stilul *istoric* (ca în *Facere*, și totodată elegiac în „*Job*”

stilul *liric* (ca în Psalmi)

stilul *Evangheliei* (mai ales S. Luca și S. Ioan.)

Stabilește paralela sa între Omer și Biblie din felurite puncte de vedere : simplitatea și antichitatea moravurilor, națușionile, descripțiunile, comparațiunile sublimul... Câte asemănări, câte și câte deosebiri și nuanțe!

* * *

A-III-a Parte : Artele frumoase și Literatura.

Ch. pune în evidență splendoarea artei creștine.

I a Carte.

Musica, Pictura, Sculptura și Arhitectura : Intre părțile slabe de pildă, Ch. parcă nu cunoaște școala italiană așa de felurită și caracteristică.

Din contră e bine capitolul despre „*Bisericile gotice*” cu toate că are și el erorile sale (despre originea goticului de exemplu, deoarece a ieși din arhitectura romană prin mijlocul unor perfecționări succesive) a reabilitat arta gotică și a înfluițat mult asupra întregii literaturi romantice și chiar asupra dezvoltării artelor plastice.

A II-a Carte :

Filosofia.

Din cauza unei preparațiuni slabe autorul tratează cam slab *Astronomia* și *Matematicile*, *Chimia* și *Istoria Naturală*, și metafizica chiar.

De notat capitol VI despre „*Pascal*” pe care îl vom da cititorilor noștri în partea documentară.

A III-a Carte :

Influența Crest. asupra felului de a scrie *Istoria*, *Memoriile* (și pentru ce francezi s'au specializat atât în acest gen literar);

Voltaire, *Commines*, *Röllin*, *Bossuet* ca istoric....

A IV-a Carte :

Elocvența: Sfinții Părinți din Răsărit și din Apus, *Massillon*, *Bossuet* ca orator.

A V-a Carte :

Despre *Armoniile* Religiei și mai ales despre Ruine considerate fie ca opera timpului fie ca opera oamenilor.

A VI-a Carte :

Ca exemplu al teoriei anterioare iată „*Atala*” istoria iubirii între doi indigeni primitivi cari umblă și convorbesc în pustiul american și totodată tabloul turburărilor iubirii în mijlocul liniștii pustietății. Autorul scrie: «E un fel de poemă (în proză) și pe jumătate descriptivă pe jumătate dramatică...» — Structura planului e foarte clară: un prolog, o narațiune un epilog. Narațiunea cuprinde patru episoade: Vânători, Plugari, Dramă și Inmormântarea „*Atalei*”

Nuvela este scrisă într'un stil așa de poetic, musical, armonios și ritmic încât a fost o nouă uimitoare. Pe de altă parte conținutul are un ton de tristețe și de de zăluzie solemnă și tragică. Romanticii îl vor imita prea mult cu toată că Gh. se separă categoric tot atât de sentimentalismul din Veacul al XVIII. precum și de entuziasmul naiv al lui Rousseau pentru omul primitiv (*l'état de nature*).

IV-a Parte : Cultul (și instituțiunile).

Avem acum descrițiunea poetică a cere-

moniilor creștine și ale Instituțiunilor de binefacere sau de creștere socială ale Bisericii.

A I-a Carte :

Bisericile, Ornamentele, clopotele și rostul lor, cimitirele, cântările, rugăciunile, sărbătorile și procesiunile publice.

A II-a Carte :

Mormintele.

A III-a Carte :

Clerul (Privire generală de la Isus Hristos capul mistic al Bisericii până la cele mai umilite ordine religioase). Merită să fie dată pagina extraordinar de bogată și sugestivă unde Ch. caracterizează foarte pe scurt viața și personalitatea lui Isus.

A IV-a Carte :

Misiunile.

A V-a Carte :

Ordinile militare și călugărești — Cavalerismul.

A VI-a Carte :

Serviciile aduse Societății de către Cler și Creștinism în general.

Iată planul și conținutul unei opere geniale pe care numai singur *Dionisie Roman* a tradus-o pe românește (din nefericire în o ortografie învechită dar în o limbă românească foarte bună).

Cine o va edita din nou? O merită, cum fmi marturisim un profesor universitar și eminent publicist din România Mare.

A. MICU.

Rugăm achitarea

abonamentului.

ISTORIE ȘI ARTE

Intre Biserică și Stat.

(continuare)

„Biserica să se susțină prin mijloacele ei proprii!”

Bine, dar asta o spuneți după ce i-ați secularizat averea imobilă!? De ce-i stați atunci în cale în achiziționarea ori și cărui fel de mijloace de trai? De ce i prescrieți norme și condiții pentru sursele de venit pe cari i-le ar arăta Dumnezeu? Gândul vostru paliat în șarada „Biserică liberă în Stat liber” — este? Stat liber și Biserică moartă!?

Veți răspunde, că atunci Biserica va apărea mai frumoasă, mai cu splendoare, mai ideală în ochii credincioșilor, pentru că va fi liberă de orice griji materiale!?

Vă mulțumim de ideea generoasă! Da, aceasta este intențiunea liberalismului — religios de a lipsi Biserica de orice subvenție materială, o știm. Dar slujitorii ei nu sunt oameni ca toți oamenii, dotați cu trup și cu suflet? Ei nu trebuie să trăiască cu pâine, nu trebuie să se îmbrace în haine? Vreți ca Biserica să fie pură ca îngerii și slujitorii ei să meargă în lună să se sature de miros sau de ete? Ori, nu va fi lipsă de o casă — Biserică, unde să se adune lumea pentru a se ruga? Decorul și măreția acestui locaș sfânt se pot oare conserva cu stâlpii proptiți în coasta păreților ruinați? Și de când, mă rog, a lua bucată de pâine din gura cuiva însemnează a-i da libertate de a trăi?

Frumoasă perspectivă! Libertatea pentru Biserică vrea să zică în consecință: sau a face tot ce vrea Statul, și atunci acesta va lăsa în pace Biserica care se va putea „desvolta” — în pace; sau a muri de foame. Non datur tertium!

Or, să fim sinceri! Vreți să scăpați bugetul Statului de sarcina pe care-o cauzează Biserica? Dar subvențiunea acordată *clerului* (ca să nu vorbim în senz impropriu) pestrece oare sumele furate (zis pe românește) de „slujitorii” Statului în ultimul timp și chiar și în momentul când se scriu aceste rânduri? De ce nu puneți stavilă acestui desfrâu care ne batjoco-

rește în ochii lumii și în ai noștri? De ce atâta dor de a scăpa de Biserică, care dacă n'ar fi fost în trecut, nu-mi pot închipui ce s'ar fi ales de neamul românesc? Atunci a fost bună când în fruntea tuturor mișcărilor naționale erau popii și când orice represiune se îndrepta mai mult împotriva lor!

Orice piesă teatrală cu subiect din durerosul nostru trecut nu fascinează dacă nu este ilustrată și de-o reverandă. Parcă nici autorii nu și pot închipui astfel trecutul neamului decât, identificat cu al Bisericii! Luați de exemplu „Zorile” sau „Horia, Cloșca și Crișan”¹⁾ etc. Chiar și în momentele premergătoare eliberării noastre din suferințele trecutului nostru mașter, Biserica și a oferit tributul său dureros, pe altarul neamului, și sânge de preoți a trebuit să pună sigilul pe ultima pagină a cărții ce se încheia. Eroi prea de vreme uitați, ca preoții Danilă și Silaghi, în ale căror inimi făclia credinței într'un viitor mai bun ardea viu, au renunțat mai bucuros la viață, unde și-au lăsat soțiile cu trei și cu șase copii, decât să înceteze a striga din răspuleri: Trăiască România mare! În acelea clipe de grea încercare cei dintâi căuțați în toate satele erau preoții. Știu despre unul din părțile Beiușului, care împreună cu dascălul său, abia ieșiți de la funcțiunea sacră din seara de Joia mare 1919, văzând un automobil în fața casei parohiale, au luat o amândoi peste garduri până la pădure unde au stat până ce a venit scăparea. Nu din lașitate au fugit, ci pentru că prin expunerea lor inutilă morții sigure alt folos n'ar fi produs decât ar fi mărit numărul martirilor neamului durerea pentru dănașii....

Preoți bătrâni, încărunțiți în slujba altarlui și a neamului în acele zile de jalnică amintire și au schimbat hainele. După vr'o 40—50 ani, de când n'au mai făcut-o, și-au pus cravata, și-au ras barba, s'au deghisat complet, numai ca să scape vigilenței roșii, și din ascun-

1) Nu știu dacă s'a tipărit și în țară. Eu am avut în vedere un exemplar ieșit de sub teascuri din Cleveland (America).

zişurile lor își trimiteau mesagerii credincioși cu încurajările însuflețite de bubuitul tunurilor românești, ce se auziau din depărtare...

Păcatul lor n'a fost altul, decât acela de a fi români. Altă acuză nu li se făcea, decât aceea de a fi servit interesele neamului românesc. Și pe acești pioneri ai mântuirii neamului, țara românească vrea să i absoalve dela slujba de a servi!!!

Dar nu și-a făcut oare Biserica datorința cu vârf și îndesat față de neam? Și dacă ar cere lipsa — quod Deus avertat — credeți, că n'ar fi în stare să refacă drumul bătut? Ori, credeți, că miile de preoți împrăstiați prin toate colțurile țării ca tot atâtea făclii de veghe, actual'minte nu mai aduc nici un serviciu real țării și neamului? Dar a păstra moralitatea și ideile sănătoase nu însemnează a-ți servi țara? Ori credeți, că preoții sunt buni agenți electorali, și dacă nu mai țin cu un anumit partid, să vă răsbunați lovind în însăși existența lor? Cel puțin nu este real și mai vărtos nu este creștinesc...

... „ Biserica să nu stea în calea Statului, când acesta se folosește de mijloacele, ce le crede ducătoare la scopul său...

... ar ce să facă Biserica, pentru că să fie sigură de căile, cari nu încrucișează pe ale Statului? Cine o asigură, că o ectenie sau o rugăciune către vr'un sfânt, o procesiune sau o rugăciune, pentru dușmanii ei nu vor fi considerate de Stat ca tot atâtea obstacole, ce le pune dânsa? Va fi oare atunci Biserica liberă în Stat liber? Și cum poți pretinde, ca *persoanele* Evanghelice, iar pentru *praxa popoarelor* normative să fie capriciile de guvernare?

Și dacă s'ar face aceasta separațiune, cari legi vor fi valabile în materiile așa zise „mixte“, — în cari au legiferat ambele instituțiuni — (de ex. căsătoria, învățământul din școli, religiunea nou-născuților etc)? Ale Statului? Dar, dacă, fiind vorba de creștini convinși și zeloși (că mai sunt și de aceștia!) nu vor voi să calce legile eclesiastice? Dar dacă ar urma o abținere totală — impusă ori din inițiativă proprie — dela orice acțiune civilă politică? cum s'a întâmplat la începutul acestui veac într'un Stat din apus!? Dar dacă în urma politicei antibisericești a guvernului s'ar forma un partid cre-

știn, sub al cărui streag, pentru apărarea intereselor vitale bisericesti, s'ar ralia toți creștinii acestei țări? Și dacă acești creștini în massă s'ar opune ori cărei hotărâri parlamentare, ce ar încerca să lovească în Biserica cum s'a făcut acu-ș câțiva ani în Italia pe tema divorțului, a cărui ridicare la valoare de lege a fost imposibilitată de popor? Și așa și mai departe deatâtea alte chestiuni, ce cad sub competența ambelor instituțiuni....

* * *

Care ar fi deci soluția cea mai bună? Am spus-o mai sus.

Este evident, că separațiunea ar avea rezultate dezastruoase atât pentru Stat, cât și pentru Biserica.

Nu rămâne altceva, decât buna înțelegere Scopul urmărit de autoritatea civilă nu exclude, ba chiar include pe cel supranatural. Aceiași oameni trebuie să ajungă ambele scopuri, comandați de două autorități. Scopul Statului este aplicarea, în ordinea externă, a dreptății, carității morale. Or, unde se propun aceste învățături în toată plenitudinea și cu mai mare siguranță în afară de Biserica? Ergo stă antecedens.

* * *

Băgați deci bine de seamă, domnilor avocați ai separațiunii. Poporul românesc crede în Dumnezeu. Nu în Dumnezeul lui Robespierre, ci în Dumnezeul creștinilor. Poporul românesc merge la Biserica să se roage. Poporul românesc este profund religios și îndatăce va simți dușmănia guvernelor față de Biserica lor, vor înceta de a mai fi cetățeni credincioși și sinceri în cari să se poată încrede Statul“.

Nu cerșim după o bucată de pâine! Și nici nu acesta este rostul acestor rânduri. Am discutat un principiu. Dumnezeu nu moare, deci nici Biserica n'are să moare. Biserica se nutrește și cu sângele martirilor, care este suc vital pentru pururea noul forțe creștinești!

Dar prin separațiunea și prin reducerea Bisericii la existența din puterile proprii se va îmbogăți erarul material, însă tezaurul moral al țării și al neamului vă scădea binisor.

Iar pierderilor morale este de preferat un războtu neisbutit.

Aveți voi la inimă adevărata prosperare a acestui neam atât de oropsit în trecut de soarte? Dacă da, — atunci să nu-l jigniți în sentimentele lui cele mai sfinte. Poporul în trecut și-a avut unica nădejde în Dumnezeu prin Biserică. Poporul nu se va contrazice! Să vă contraziceți și voi de acest adevăr. Necesitatea primordială, este să fiți și voi creștini buni; iar ajunși la cârma poporului să uitați, că altă cale spre bunăstarea, mulțumirea și fericirea lui nu există, decât cea indicată de Cel ce este, calea, adevărul și viața.

Dr. IULIU RAȚIU.

Contribuțiuni la studiul cauzelor cari produc „Cancerul“.

Chestiunea cancerului pasionează în cel mai înalt grad lumea medicală. Ea este la ordinea zilei mai în toate congresele și revistele chirurgicale.

Ceea ce a determinat pe savanți să se ocupe așa de serios de această chestiune sunt cazurile multiple ce se ivesc pe zi ce trece mai cu seamă creșterea mortalității datorită cancerului.

În Franța, Germania, Belgia, Anglia numărul bolnavilor de cancer este mult mai scăzut decât la noi.

De ce? Datorită modului de a combate această boală prin mijloace sigure și eficiente. În primul rând printr'o igienă perfectă și al doilea prin construirea de sanatorii pentru canceroși mai în toate orașele, unde se simte nevoie pentru îngrijirea și vindicarea lor, ceea ce la noi în țară ne lipsește.

Înainte de a descrie pe larg cauzele cari produc cancerul să facem o scurtă privire asupra istoricului acestei boale.

Din cele mai vechi timpuri chiar înainte de Christos se cunoștea această boală cu denumirea de rac din cauză că ea se întinde în organism transmitând răul în celule împrejmuitoare, ca un rac care și-ar întinde picioarele să meargă.

Despre existența ei ne-au rămas date precise scrise pe zidurile diferitelor temple.

În timpurile acelea știința medicinei fiind

încă în fașe, cei vechi cunoșteau cancerul ca o boală care provenea nu numai din anumite tumori canceroase, ci din ori și ce fel de tumoare care ar fi putut cauza moartea individului.

Datorită faptului că eră confundată și cu alte boale tot așa de grozave ca și cancerul i-au determinat să recurgă la diferite mijloace care mai de care mai bizare cu scopul de a ușura sau chiar a vindeca pe bolnavi. Este interesant a menționa câteva din ele pentru a ne da seama de ignoranța lor în materie de medicină.

Întrebuințau felurite ierburi otrăvitoare preparând din ele medicamente sub formă de alifii, adăugând și substanțe chimice — arsenicul — care sub impresia că alină pe bolnav, îi agrava mai mult boala, ba chiar de multeori îi cauza moartea.

Însă ceea ce este mai curios de adăugat, e felul cum știau să se folosească de anumite mici animale de ex, broasca verde pe care o aplicau direct pe rana bolnavului cu scopul de a suga toate răutățile și de a vindeca rana individului.

S'au menționat cazuri cari au reușit să vindece anumite tumori așa numite canceroase, cu acești mici batracieni. Chiar mult timp rămăsese obiceiul să se trateze diferite tumori suspecte cu aceste mici animale despre care se credea că ar poseda o influență binefăcătoare asupra cancerului.

Dacă sunt într'adevăr leacuri cari au vindecat cazuri izolate aceasta nu dovedește că trebuie neapărat întrebuințate într'un caz asemănător cu toate rezultatele binefăcătoare reclamate de interesat și nu trebuie admise ca probe decisive decât acelea cari se bazează pe o experiență prelungită admise de somitățile medicale și cari să se bucure de o valoare științifică.

Medicina ajutată de progresele cari le-au făcut celelalte științe Microbiologia, Bacteriologia, Chimia a evoluat și astăzi o găsim într'un stadiu destul de înaintat.

Teoriile cele vechi absurde și lipsite de logică, astăzi sunt înlocuite cu teorii raționale justificate și cât se poate mai apropiate de adevăr.

De exemplu cele referitoare la problema cancerului și a cauzelor cari îl produc, păreri și teoriile savanților sunt cu mult diferite celor de acum un secol.

Printre cauzele principale care în etiologia cancerului se numesc factori de predispoziție, adică cele cari prepară terenul sau mai bine zis prepară celulele sănătoase ale organismului de a se transforma în celule bolnave canceroase, sunt încă discutate.

Se credea că popoarele din zona ecvatorială cât și cele din regiunile polare, sunt lipsite de tumori canceroase. Pe când țările cu climă temperată sunt cu mult mai contaminate. Din cercetările făcute s'a demonstrat că aceasta, nu corespunde adevărului căci cancerul se găsește pe toată suprafața globului, numai că proporțiile variază. Deci această teorie este aproape eliminată.

Se credea de asemenea că sunt rase de oameni mai sensibile de afecțiunile canceroase, față de altele cări ar fi cu totul refractare, adică organismul lor ar poseda o proprietate cu totul specială care i-ar face imuni vis a vis de această boală. Statisticile însă ne arată contrariul, anume că nu există o rasă care să fie scutită de cancer.

Deci aceste condițiuni generale în care trăim, clima, solul, rasa, nu contribuie și nu le putem încredința ca producătoare de cancer.

Cât privește condițiunile cari sunt create de obiceiurile noastre, de viața noastră nu sunt bine stabilite.

Vârsta ar juca un rol destul de important. O statistică ne poate clarifica această observație făcută de cei competenți :

* Sub 15 ani	5,8 morți la 100.000
Dela 15—25 ani	7,7 " " "
" 25—35 "	23,2 " " "
" 25—45 "	87,2 " " "
" 45—55 "	160,2 " " "
" 55—65 "	193,3 " " "
" 65—75 "	192,5 " " "
" 75—85 "	81,5 " " "

Se întreabă de ce între vârsta de 55 până la 65 de ani, cazurile sunt așa de numeroase. Se crede c'ar fi din cauza îmbătrânirii celulei, care ramolire ar produce un dezechilibru intern al celulei.

* Contrib. probl. cancerului. Dr. Gheorghiu.

Dna Dr. Bobancu.

SCHIȚE

Dr. Iacob Radu.

Ilustritatea Sa Domnul prepozit al capitolului orădan, în ziua de 2 Ianuarie 1929 a implinit vârsta de 60 ani. Cei ce au aflat de acest îmbucurător eveniment, s'au grăbit să salute și să felicite pe înaltul prelat, la spatele curuia stă o frumoasă activitate dezvoltată pe teren bisericesc, cultural și literar. Excelența Sa Episcopul Valeriu Traian Frențiu, înconjurat de întregul corp al canonicilor orădani, prin rostul unei scurte dar adânc simțite vorbiri, — subliniind munca depusă pe teren literar-bisericesc, precum și întru propășirea diecezei — îl salută, doriindu-i, ca încă mulți ani să poată păși pe drumul atât de frumos urmat până aci. De asemenea și-au exprimat felicitările numeroși membrii ai clerului gremial și a societății intelectuale din Oradea.

Am aflat de bine, ca din acest prilej să notăm — pe scurt — biografia, precum și activitatea literară a Ilustrității Sale, cu atât mai vădit, că e frumos și edificător, a ne aduce aminte și a cunceaște cât mai bine pe aceia, cari fac cinste și se străduiesc întru împodobirea aureolei Bisericii noastre unite.

Născut la 2 Ianuarie 1869, după terminarea studiilor liceale este trimis la Roma, unde la anul 1892 e sfințit de preot celibat, iar în 1893 se reîntoarce în patrie. În anii 1894—95 funcționează ca preot în Sărmaș, 1896—7 spiritua al Sem. teologic din Blaj, 1897—99 preot al coloniei credincioșilor români-uniți din București, 1899—1902 vice-notar konzistorial la Lugoj. La 1902 e numit vicar foraneu la Hațeg, iar Episcopul de fericită pomenire Dr. Vasile Hosu îl înalță la treapta canonicală. După o bogată activitate bisericească și literară trece în diece-

za de Oradea, unde în scurtă vreme e numit prelat-papal, iar în urma morții Arhiepiscopului—prepozit Dr Florian Stan, e numit prepozit

Afară de numeroasele articole publicate în diferitele noastre organe de publicitate, a publicat:

1. *Viața și operele Episcopului Dr. D. Radu. Vol. I. Predici. 40, 306 pag.*
2. *Istoria vicariatului gr. cat. al Hațegului. 40, 414 pag.*
3. *Biserica Sf. Uniri din Tâmpăhaza-Uifalău (Rădești) în folio, 103 pag.*
4. *Manuscrisele din biblioteca Episcopiei gr. cat. din Oradea. Ediția Academiei Române.*
5. *Doi luceferi rătăcitori: Gheorghe Șincai și Samuil M. Clain. Ediția Academiei Române.*
6. *Dreptul de patronat al fondului catolic religios și al studilor.*
7. *Monografia orașului Oradea. Publicat în „Buletinul Societății R. R. de Geografie“ a 1924.*
8. *Episcopul Samuil Vulcan și biserica ortodoxă-română 1925.*
9. *Fundațiunea „Episcopul Demetriu Radu“.*
10. *Răspuns și apărare. 1927.*
11. *Episcopul: Baron Vasilie Erdeli. 1928.*
12. *În curând va apărea: Istoria diecezei de Oradea-Mare.*

La rândul nostru cari dorim din toată inima înflorirea literaturii noastre bisericești — îi urăm lustrității Sale, dar dela Domnul și zile îndelungate, pentru ca să poată munci înainte, căci Doamne, mare lipsă avem de muncitori.

OBSERVATORUL.

Apostolii Românismului.

Andrei Mureșanu.

Familia Mureșenilor se trage din Maramureș din familie de nobili, ai cărui patru frați, adică străbunii lor, veniră și se așezară în părțile de Nord ale Ardealului; în Rebrisoara, Nimigea, Feleaca și Jenciu—Depe—Câmpie, dela cari se trag Mureșenii de astăzi.

Andrei Mureșanu s'a născut la 16 Noembrie 1816 în orașul Bistrița. Tatăl său Teodor era un om deștept care știă carte, era morar în Bistrița. Intre cei trei fii pe care îi avea Teodor Mureșan, cel mai silitor și talentat era Andrei.

Andrei primele învățături de limba română le făcu la un Român murginean din Valea-Rocnei anume Dăniil Dobașul. Școalele primare și gimnaziul le făcu în Bistrița la gimnaziu că-

lugărilor piariști. După ce absolvi gimnaziul cu succes, și la recomandajia protopopului Maior din Bistrița, pleacă la Blaj, vestitul focar de cultură, ca să studieze filozofia și teologia. Aci la Blaj, acest oraș mic dar glorios, avu un mare rol în dezvoltarea lui Mureșeanu; unde principiile lui Șincai, Samuil Micu Clain și Petru Maior îl cuceriră. Sufletul lui se umplu de gloria străbunilor și de speranțe mari pentru neamul său. Blajul a deșteptat în el iubirea de libertate, de neam și de literatură românească, unde termină studiile în anul 1838.

La 1838 fu chemat ca institutor la școalele românești din Brașov. Aci se făcu cunoscut înaintea lumii românești; el se puse în serviciul școlii cu suflet și devotament, elevii săi îl iubiră ca pe un adevărat părinte.

La 1840 trece profesor la gimnaziul romano-catolic din Brașov.

La 27 August 1842 se căsătorii cu Suzana fiica preotului Vasile Greceanu din Brașov. Cariera sa de profesor durează până la anul 1849. La 1850 fu numit prin concurs ca translator la cancelaria guvernului din Sibiu.

Data când începe Andrei Mureșeanu a se ocupa cu poezia nu se poate ști cu precizie.

În Brașov de odată i se deschide înaintea ochilor o lume cu totul nouă, aci el s'mți trezindu se în el talentul poetic.

Cea dintâi poezie a lui Mureșeanu este „Fetița și păsărica“, scrisă la 1839.

Trăsătura caracteristică a primelor poezii este durerea și suferința.

În poezia „O muștrare“, începe duios și amărât, continuă în cele dintâi patru strofe muștrarea Providenței zicând:

Până când o Providență,
Până când vei suferi,
Ca ființă pe ființă
Să nu încete-a prigoni!

În cele două „Resunete“ te zgudine cu totul când zice:

„La tine mi întorc privirea, spune — mi-o ce-
[resc Părinte!
Cui ești tată și cui vitreg, care-ți s fii adevărați?
Care lege-ți e mai sfântă și ce fel de rugămintă
E la tine mai primită, de săraci ori de bogăți?“

Dela 1841 până la 1848 el cântă suferința și durerea poporului Român.

Cele mai frumoase poezii din acest timp sunt:

„Glasul unui Român“, „O privire depe Carpați“ și „Un suspin“.

În „Glasul unui Român“ se revoltă văzând că Creatorul nu știe despre un popor cum se zbućiumă și amărăște și chiamă eroii din tre-

cui să mărturisească, că nu sunt vrednici de atâtea rele ce cearcă strănepoții zicând :

«Ești voi umbre moarte, eroii gintei mele.
Și dați dovezi la lume ce atât v'a înegrit!
S rigați în gura mea că voi de atâtea rele
Ce cearcă strănepoții, nu v'ați vinovați!»

Peste tot Andrei Mureșanu a căutat să dea mângâiere suflului său zdrobit și dezamăgit prin valorile schimbăcioase ale politiceii.

Evenimentele mărețe din 1848, adunările naționale și bravura românilor umplu sufletul poetului ars și disperat până aci, cu speranță și curaj. Adunarea de pe Câmpul Libertății a scos din lira poetului vers de bucurie și scrie :

„15 Mai 1848“.

„Aceasta este ziua în care Românul
Pătruns de chemarea spiritului său,
Își scutură jugul impus de păgânul,
Ce n'avu nici lege, nici chiar Dumnezeu!“

Simion Bărnuț cu oratoria sa, iar Mureșanu cu lira sa fermecătoare, dau curaj în mii și mii de bătrâni, bărbați, juni, tineri din munți și din câmpii, ca să se lupte pentru depunerea jugului sclăviei, ce secolii de-a rândul l'au purtat, îi îndeamnă la luptă pentru libertatea și independență.

„Deșteaptă-te Române din somnul tău de moarte“.

Versul poetului răsună în divina sa inspirațiune și răsunetul său puternic străbate munți și văi, ajungând până în cele mai îndepărtate colțuri locuite de Români, chemând pe mic și mare la o nouă viață, zicând :

„Acum ori nici odată croiește-ți alte soarte,
La care să se închine și cruzii tăi dușmani!“

Cum este timpul așa este și poetul, el nu mai e disperat. Inima lui se aprinde, pune la o parte lira, ia buciul și strigă :

„Deșteaptă te Române“.

Speranța începe a lumina, a încălzi și a înălța inimele. Acesta este cântecul nostru național pe care-l cunoaștem cu toții.

La 1850 scrie poezia „Către martirii Ro-

mâni“, unde cântă tot eroismul român, ca evocă memoria celor căzuți în luptele dela 1848 - 49 :

„Dormiți în pace umbre, martirii românilor,
Ce-ați îngrășat pământul cu sânge de eroi!
Bătrâni, cărunți cu vază, voi foarea tinerimei,
Ce 'n lupte sângeroase căzând v'ați rupt de noi!
Pământul ne desparte, iar cerul ne unește
În patria cea sfântă, egală pentru toți,
Acolo nedreptatea și ura nu răzbește,
Nu cumperi cu viața pământul de trei coți“.

În anii din urmă Mureșanu retras de zgomotul vieții începe a traduce „Noaptea lui Young“, dar o boală grea îl sapă viața.

În timpul boalei și a aruncat mai toate poeziile inedite în foc, dimpreună cu un manual de gramatică românească, compus în limba germană și cu un manuscris de 50 coale „Analele lui Tacit“ în traducere.

Dela începutul lui Octombrie 1863 boala ajunsese grea de tot și-l trânti la pat, iar în seara de 24 Octombrie 1863, la orele 10 se stinse din viață în etatea de 47 de ani.

Brașovenii au ridicat lui Mureșanu o piatră frumoasă pe mormântul său, cu inscripția :

„Laureatului poet Andrei Mureșanu, născut 1816, mort 1863. Români Brașoveni, 1863“.

Dela Andrei Mureșanu au rămas următoarele opere :

1. „Icoana creșterei rele, cu mijloace de a o face mai rea. Ca un îndreptar pentru oricare părinte înțelept. După principiile renumiților bărbați: Kr. F. Salzman și Carol Han, tradusă prelucrată pentru Români“. Brașov 1848, de 225 pagini.

2. „Din poeziile lui Andrei Mureșanu“, ediția I. 1862. Ediția II. Sibiu 1881, de 223 pagini. În „Foaia pentru minte, inimă și literatură el a scris sub scudonin „Eremitul din Carpați“ numeroase studii.

Cohalm în 29 Mai 1928.

Dr. Em. Elefterescu.

CRONICA LUNARĂ

Unirea Principatelor.

În ziua de 24 Ianuarie, s'a serbat — pe întreg cuprinsul țării, — amintirea zilei de 24 Ianuarie 1859, întru care s'a proclamat unirea Moldovei cu Muntenia sub un singur sceptru, cel al lui Ion Cuza.

Pentru o mai mare mărturie a sentimentelor de adânc patriotizm a marilor bărbați și conducători de pe acelea vremuri ai neamului nostru, dăm mai jos cuvântarea rostită de Mihail Kogălniceanu, la proclamarea ca Domn a lui Alexandru Ion Cuza.

MĂRIA TA,

După o sută cincizeci și patru de ani de umilire și de degradare națională, Moldova a intrat în vechiul său drept consfințit prin capitulațiile sale, dreptul de a-și alege pe capul său, pe Domnul.

Prin înălțarea Ta pe tronul lui Ștefan cel Mare s'a reînălțat însăși Naționalitatea română, Alegându-te de capul său, neamul nostru a voit să împlinească o veche datorie către familia Ta, a voit să răsplătească sângele strămoșilor tăi vărsat, pentru libertățile publice.

Alegându-te pe tine Domn în țara noastră, noi am voit să arătăm lumii, aceea ce toată țara dorește: La legi nouă, om nou.

O Doamne! mare și frumoasă îți este misiunea. Constituția din 7 (19) August ne însemnează o epocă nouă și Măria ta ești chemat să o deschizi.

Fii dar omul epocii, fă ca legea să înlocuiască arbitrarul; fă ca legea să fie tare; iar tu Măria ta ca Domn, fii bun și blând, fii bun mai

ales pentru aceia, pentru cari mai toți Domnii trecuți au fost nepăsători sau răi.

Nu uita că, dacă 50 de deputați te-au ales, domnești peste două milioane de oameni.

Fă dar, ca Domnia Ta, să fie cu totul de pace și de dreptate, impacă patimile și urile dintre noi și reintrodu în mijlocul nostru strămoșească frăție.

Fii simplu, Măria ta, fii bun, fii domn cetățean; urechia tă să fie pururea deschisă la adevăr și închisă la minciună și lingușire.

Porți un frumos și scump nume, numele lui Alexandru cel Bun, să trăești dar mulți ani!

Ca și dânsul fă, o Doamne, ca prin dreptatea Europei, prin desvoltarea instituțiilor noastre, prin simțămintele tale patriotice, să mai putem ajunge la acele timpuri glorioase ale nației noastre, când Alexandru cel Bun, zicea ambasadurilor împăratului din Bizanț că: România nu are alt ocrotitor decât pe Dumnezeu și Sabia sa!

Să trăești Măria ta!

(T.)

CĂRȚI ȘI REVISTE**Presa bună**

str. Ștefan cel Mare 56 Iași.

Vom da o scurtă bibliografie asupra cărților mai de seamă pentru promovarea culturii creștine și naționale.

Incepem cu opere religioase publicate de autori români catolici, și vom continua cu bibliografii, mai abundanță, a celor publicate de frații românii ortodoxi.

1. *Biblioteca „Presa Bună“ Iași.* O serie de 38 numere cuprinzând istorioare foarte mișcătoare și atrăgătoare pentru tineri și bătrâni. Toți cari le-au citit au rămas foarte înduioșați și așteaptă cu nerăbdare să apară și alte numere.

Directori de licee, rectori de internate, cateheți, profesori, părinți, bibliotecari... răspândiți cele 38 broșuri apărute: prețul total 150 lei plus posta.

2. *Calendarul „Presa Bună“ 1929 Iași,* cu cuprins bogat, povești, cronici, poezii, date și studii interesante.

3. *Catalogul Cărților* care se află de vânzare la „Presa Bună“ cuprinde toate cărțile catolice apărute în limba română (se trimite gratis).

4. *Căsătoriile mixte,* de P. F. Wiercenski. De cunoscut și pentru mireni, deoarece căsătoria mixtă constituie o mare nefericire și prea deasă!

5. *Raportul* dintre Religie, știința și societate de Dr. V. Suciș 80 pag. în 8° prețul 10 lei.

6. *Triunful Creștinismului* (313—1913) 27

7. *Teologia morala* vol. I. Dr. A. Nicolescu 504 pag. în 8° prețul 50 lei.

8. *Limba cărților Bisericești* (studiu ist. și liturg.) 278 pag. în 9° prețul 20 lei.

Librăria Seminarială. Blaj.

1. „*Istoria Bisericii creștine universale*“ de Dr. I. Georgescu 325 pag. prețul 50 lei, cu multe ilustrațiuni.

Un manual „*model*“ pentru care ne ar putea pizmui chiar Apusul luminat.

2. *Tălcuirea Apostolilor* din Duminicile de peste an: partea I. II. și III. de prof. Iuliu Maior.. aproape 400 pagini, prețul 50 lei + 4 lei porto postal. Lucrate după cei mai buni interpretatori ai Sfintei scripturi, cu bogate și interesante lămuriri scrise pe înțelesul tuturor, conțin și o scurtă învățătură în legătură cu „apostolul“ fiecărei Duminici. — De răspândit între poporul și intelectuali.

3. *Curs metodic didactic complet de „Teologie dogmatică“* de Dr. Vasile Suciuc — 4 vol. format mare în 8°: ediția două mărită cu valoroase note istorice, filozofice, teologice, științifice, sau de contraversă, unele din ele sunt adevărate teze complementare.

Intregul formează un manual de dogmatică ce poate mulțumii pe cei mai exigenți specialiști.

De ar fi tradusă în latinește ne-ar face cinste înaintea Apusenilor arătându-le că avem și noi maestrul nostru.

Librăria diecezană. Gherla.

(Jud. Someș) / Central University of Bucharest

1. *Dumnezeu Creatorul lumii*, conferință filosofico—teologică, 62 pagini, prețul 15 lei, de Dr. Victor Bojor. — Citire demnă de un intelectual și foarte potrivită pentru studenții și liceiști mai mari.

2. *Rezumat al Istoriei Bisericii „evul vechiu“* (30—476) tradusă din opera franceză a DD. Mourret și Carreyre. 245 pagini, format mare. Cartea prof. I. Georgescu: Istoria Bisericii creștine universale rămâne, și mai departe, un manual foarte bun în felul său și cel mai bun pentru licee, dar e prea concis pentru intelectuali doritori de a cunoaște ceva mai pe larg istoria bisericii creștine care este de fapt și istoria civilizației moderne. Felicităm pe Dr. Alex. Ciplea și-i dorim și pe mai departe succesul meritat cu prezentarea unei opere de așa mare valoare.

3. *Apărarea Creștinismului prin Unirea Bisericilor*: studiu dogmatic, canonic, social, de actualitate; de P. N. Franco — prelucrare de Dr. V. Bojor. 382 pag. format în 8° prețul 140 lei.

4. *Manual de Cateheze Practice*. (clasele I. și II. primară) 3 vol. în 8° 480 pag. preț total 150 lei.

Vestitorul

8. Parcul Ștefan cel mare. 8. Oradea.

1. *Viața și faptele Episcop. Mihai Pavel*. 96 pag. 25 lei, de prof. I. Georgescu.

2. *Primatul Papilor în Istorie*, studiu istorico-dogmatic de prof. Dr. A. L. Tăutu, 224 pag. în 4°, prețul 40 lei.

3. *Plinirea Vremii (Messia)*: dramă religioasă de prof. A. Cosma în 6 acte, 40 lei. — O dramă artistică care, în șase acte și un prolog cu efect, ne zugrăvește starea lumii pe vremea venirii lui Hristos.

4. *Școala iubirii lui Isus Hristos* de Sf. Alfons de Ligori trad. de Dr. D. Chiș, 356 pag. 60 lei. Deoarece sfânta Caritate teologică este însăși perfecțiunea, sfântul doctor al Bisericii ne comentează faimosul capitol al XIII-a din *Epist. către Corint*. Școala iubirii lui Hristos este școala tuturor virtuților.

5. *Samuil Vulcan* și biserica ortod. rom. de Dr. Iacob Radu 104 p. în 4° mic 30 lei.

După o sugestivă introducere istorică de 40 pagini, autorul dă o bogată corespondență (34 ad-nexe) între marele episcop român unit și episcopii ortodoxi din Arad Moisa Nicoară și Vasile Moga. — Carte menită se impace tot mai mult cele doua biserici naționale prin exemplul ajutorului frațesc dat ortodoxilor de marele mecenate Samuil Vulcan.

Tip. Serafică

Hălăucești (jud. Roman)

1. *Sfântul Minunitor*: Sf. Anton de Padua de P. I. Gârleanu 96 pag. lei 10 (viața Sfântului cu diferite rugăciuni în cinstea lui).

2. *Centenarul al VII.-lea dela moartea Sf. Francisc d'Assisi* format în 8° mare, pe hârtie cu foarte multe ilustrațiuni: prețul 80 lei.

3. *Viața Sf. Francisc de Assisi*, de P. P. Raffaelli. 126 pag. 15 lei cu 24 de ilustrațiuni.

4. *Almanahul „Viața“* 1929, cu povești, poezii delicate, cronici și alte date de folos sau atrăgătoare.

5. *Fericirea Copiilor* de P. Tălnăcel 186 pag. cu icoane, cartonat 10 lei.

6. *Sf. Tereza a Pruncului Isus* de P. Gârleanu 96 p. 10 lei.

7. *Catehismul* Eparhiei Catolice de la Iași, explicat și lămurit prin *pilde* de Păr. Pal partea I. Crezul 171 pag. 15 lei, partea II. Sacramentele 145 pag. 20 lei.

8. *Căsătoria* de P. H. B. (opera foarte interesantă și de folos) 160 pag. cu ilustrațiuni 20 lei.

9. *Viorele* poezii de I. Gârleanu 106 pag. 25 lei.

Tipografia Națională Lugoj.

1. *Viața Sfintei Varvara* de Dr. G. Fireza 89 pag. 12 lei cu 6 ilustrațiuni frumoase și o elegantă copertă policromă.

2. *Pildele lui Isus* de Dr. G. Fireza: mare în 4° 240 pag. 70 lei cu 14 ilustrațiuni; textul fiecărei parabole e însoțit de note ilustrative, de un studiu practic și de mai multe m. d. itații.

3. *Gema Galgani* de Dr. I. Marionescu VIII-368 pag. format mare 8° 100 lei. Viața unei sfinte fecioare din zilele noastre (1878—1903) tradusă în mai mult de 15 limbi. Biografia aceasta e de o atracțiune extraordinară, nu numai pentru că e plină de extase minunate și dese convorbiri cu Dumnezeu, dar pentru că se simțește aici supranaturalul, contactul cu dumnezeirea, unirea reală cu ea, și felurile *trepte mistice* prin care a trecut sufletul Gemei.

4. *Din trecutul Bisericii răsăritene* Pr. S. S. Nicolescu 25 lei. Cu reflexii la timpul de față

(cu multe citate istorice, liturgice și canonice care dovedesc multă erudiție.

5. *Pocăiții* de Dr. N. Brinzea 10 broșuri cari formează studiul cel mai complex. Cea din urmă conține *Scara Biblică* adică, pe rând alfabetic, locurile din Biblie, unde se află învățăturile Bisericii despre fiecare punct din Mărturisirea de credință a pocăiților paralel cu teologia ortodoxă - catolică.

Mănăstirea Bixad

(jud. Satmare)

1. Revista „*Cuvântul Adevărului*” cu un bogat conținut omiletic și pastoral (Apare la fiecare două luni regulat). Pentru preoți nu există revistă mai bună în țară. — Chiar cu prețul său ridicat la 300 de lei anual, rămâne într'adevăr ieftină pentru că se prezintă foarte bine și cu un material bogat și potrivit fiecărei duminici și serbători mai însemnate. — Nu lipsesc *Varietăți* de v. a. loare.

2. *Predici Mariane* de P. L. Manu: 25 lei. După viața Preacuratei Fecioarei Maria de Dr. G. Fireza (Lugoj) și o carte editată la Blaj „Iubire către Prearf. Fec. Maria” Maria lui Dumnezeu (408 pag.) nu cunoaștem în limba românească un material mai potrivit care să ușureze preoților noștri predicarea despre Maica Domnului.

A. M.

VIAȚA RELIGIOASĂ

Meditații asupra Rozarului *)

MISTERELE DE MĂRIRE.

I. Invierea.

1. Deșartele precauțiuni ale jidovilor, de a păzi mormântul, n'au servit decât la confuzia lor. Meșteșugurile impii, împotriva fiilor lui Dumnezeu, totdeauna produc confuzie.

2. Isus iese glorios din mormânt. — Eu

asemenea, am reinviat prin botez și prin depunerea votului. Am eu sentimentele cari corespund unei reînvieri: dorul după ceriu și dispreț pentru bunurile pământești?

3. Maria primește visita lui Isus cel înviat. Niciodată, ea nu l-a văzut atât de frumos și atât de iubitor. — Curaj, suflete al meu, nu peste mult, Isus îți va reveni, mai frumos și mai iubitor ca totdeauna.

4. Dulce convorbire, între Isus și Mama Lui. Tăcere, suflete al meu, ei vorbesc și despre tine!

*) Din broșurica: *Le Rosaire Médité*, edit Bonne Presse-Paris.

5. Teama sfințelor femei în dimineața Paștilor: „Cine ne va răsturna piatra de pe mormânt? Mă tem și eu ca ele, în fața dificultăților, dar nu știu că Isus răstoarnă stâncile?”

6. Arătarea lui Isus lui Simon Petru și Mariei Magdalena. — Cei doi cari au plâns, sunt mângăiați cei dintâiu.

7. Isus se arată Apostolilor și le dă puterea de-a ierta păcatele. — În schimbul acestui favor acordat Bisericii, vreau ca totdeauna să mă apropiu cu pietate de sacramentul penitenței.

8. Isus talmăcește ucenicilor cari mergeau în Emaus, rostul scripturilor. — Oare pentru mine, cea dintâiu carte, este Sfânta scriptură? Dacă aș vrea să-mă nizuiesc puțin, repede aș afla acolo pe Isus.

9. Isus vindecă necredința lui Toma, făcându-l să pipăie sfințele rane. — Dacă vreodată întunerecul mă va cuprinde, voiu săruta cu dragoste sfânta cruce zicând: *Domnul meu și Dumnezeuul meu!*?

10. Isus alege singurătatea Galileii, pentru a da ultiemele încredințări ucenicilor săi. Singurătatea mănăstirii este totdeauna locul, unde lui Isus îi place să se întrefină în mod familiar cu aleșii săi.

II. Înălțarea.

1. Isus face un ultim prânz eucharistic, cu ucenicii săi, înainte de a i conduce pe muntele Înălțării. — Sfânta masă trebuie să fie punctul de plecare pentru înălțarea mea spirituală.

2. În aceasta împrejurare, Isus mustră pe ucenicii lui, pentru necredința lor. — Este mustrarea pe care mi-o face Isus și mie. Este cu neputință să ajungi pe culmile perfecțiunii, fără o credință vie, care pătrunde toate gândurile mele, inspiră toate vorbele mele și dirigează toate acțiunile mele.

3. Isus urcă împreună cu mulțimea ucenicilor muntele Olivelor. Maslinele înseamnă blândețea, ramurile Olivului înseamnă speranța. — Pentruce îmi este așa de teamă de culmi? Oare n'am eu aripile speranței, pentru a mă înălța — și unctiunea lui Isus, pentru a netezi ascuțiturile stâncilor.

4. Maria este în mulțimea acea. — Ea mă însoțește pe drumul spre perfecțiune.

5. O profundă reculegere simt ucenicii în tăcere. — Nici-o perfecțiune religioasă nu este posibilă, unde nu domnește tăcerea și reculegerea.

6. Isus reînnoște Apostolilor misiunea lor evanghelică: „Mergând învățați toate popoarele!” Misiunea aceasta a fost încredințată ministrilor sacri, urmașii Apostolilor. Nu mă pun eu oare în locul lor? De altfel am și eu o misiune: să mă rog și să mă jertfesc pentru succesul ministerului lor. Mi-o împlinesc oare?

7. Isus se ridică în slavă, prin propria sa putere. Cu cât mai mult se va deslipi sufletul de lume, prin curățenia simțurilor mele, cu atât mai ușor mă voiu putea înălța pe urmele lui Isus.

8. Isus intră la scaunul mării sale, trecând printr'un nor. — Nici eu nu voiu ajunge la unirea divină (cu Dzeu), decât primind să trec prin obscuritățile credinței condus însă de sfânta Biserică, mama mea, voiu cânta: *Și dacă voiu umbla în întunec și în umbra morții nu mă voiu teme*“.

9. Isus intră în rai, cu sfinții din Limbi. — În înălțarea mea către Dzeu, vreau să duc cu mine multe suflete.

10. Isus șede de a dreapta Tatălui, încelea mai presus de ceriuri. — Unde este hrana, acolo se adună vulturii. Isus este în Ceriu, unde așteaptă pe aleșii săi credincioși. Cine-mi va da mie aripi ca de porumb, pentru a zbura mai repede către El?!

III. Coborârea Spiritului Sfânt.

1. Apostolii se pregătesc la primirea Sfântului Spirit și la misiunea lor de-a cutreera lumea, prin exerciții spirituale de 10 zile adunați în Cenacol. — Operele mele, nu vor reuși, dacă nu mă voiu pregăti prin exerciții spirituale și reculegere — și dacă nu voiu lucra cu spiritul lui Dzeu, ci cu spiritul omenesc.

2. Maria prezidiază exercițiile spirituale din Cenacol: în aceasta intimă și dulce convorbire Maria expune Apostolilor, misterele vieții lui Isus și mai ales minunile Sfintei copilării. — O Maica mea, când meditez și eu aceste mistere, recitând Sfântul său Rozar, vorbește inimii mele, cum vorbeai odinioară Apostolilor în Cenacol.

3. O suflare de vifor, zguduie Cenacolul, înainte de coborârea Sfântului Spirit. — Marile

frământări sufletești, prevestesc abundența efusiunii spiritului lui Dzeu. Acest gând mă va încuraja în primejdii.

4. Sf. Spirit, se așează peste Apostoli, în formă de limbi de foc. — Focul luminează și mistuie. Vreau să știu, dacă am spiritul lui Dzeu. Credința mea este aprinsă și inima mea arde de dragoste?

5 O sfântă beție umple pe Apostoli, plini de Spiritul lui D-zeu. — La începutul vieții mele călugărești, eram și eu într'o astfel de beție, viața comună îmi era dulce, „ca mirul pe cap ce pogoară pe baiba lui Aaron.“ Și astăzi?

6. Sfântul Spirit dă Apostolilor darul limbilor. — Pentru fiecare darul care corespunde scopului său, în Sf. Biserică. Pentru mine, nu trebuie să doresc, decât darul de a ști să tac, dacă nu este de vorbit despre Dzeu.

7. Sunt beți, spune mulțimea rătăcită. — „Este un exaltat“, se va zice despre mine. Ei bine fie! Eu nu voi ajunge nici odată să fiu nebun pentru cruce?

8. O mulțime mare dintre Iudei și dintre Neamuri, se convertesc la predica Sf. Petru. Ah, dacă toate vorbele mele ar fi inspirate de spiritul lui Dzeu, apostolatul meu ar fi cu mult mai folositor.

9. Pecând Apostolii predicau, Maria și Sfințele femei, se rugau. — Acest rol este încă rezervat pentru feciorele creștine.

10. Mulțimea credincioșilor, nu era decât o singură inimă și un singur suflet. — Ce s'a ales din aceasta dragoste azi (în lume). Oare nu turbur eu, cu murmurările și cu indispozițiile mele, în ultimul său azil, viața religioasă?

IV. Înălțarea Maicii Domnului.

1. Mariei i-se anunță prin un Inger, sfârșitul apropiat. Aceasta știre, o umple de bucurie. O maica mea, când mi-se va anunța că moartea mea este aproape, dă mi putere să strig d'n toată inima mea: „M'am bucurat când am auzit chemarea: *Vino să mergem în casa Domnului*“

2. Sfântul Ioan împărățește pentru ultima oră pe Maria, cuf. Eucharistice. — Ucenicul iubirii, dă pe Dzeul iubitor de oameni, Maicei iubirii. Eu vreau să cer dela Dzeu, pentru toți preoții săi, dragostea Sfântului Ioan, pentruca să poată consola muribunzii cu mai mult succes.

3. Imaculata, cere cu umilință, să i-se administreze Ungerea de pe urmă, instituită numai pentru păcătoși. — Cu atât mai vartos eu, care am păcătuit așa de mult, voi stărui, la cea dintâi *primejdie* de moarte, să mi-se dea cât mai neîntârziat sacramentele muribunzilor (Mărturisirea, Cuminicarea și Ungerea de pe urmă.)

4. Preafericita Fecioară își dă sufletul lui Dzeu, într'un extaz de dragoste. Aceasta iubire aprinsă, este cauza morții sale. Ah, cum ași vrea să mor și eu din dragoste! Sau cel puțin să mă lapdă bucuros de păcat, din dragoste.

5. Trupul neprihănitei Fecioare, stă în mormânt trei zile, fără să treacă în descompunere și a treia zi învie. O învie, curățenia ei incomparabilă. — Dacă vreau să înviez într'o zi la nărire, trebuie să imitez curățenia ei fără maculă.

6. Maria reînviată, este înălțată cu glorie la ceriu. Înălțarea sa, este o răsplată a umilinței ei profunde. — Dacă vreau să fiu înălțat ca Maria, trebuie să consimt a ocupa aici pe pământ, ultimul loc.

7. Misterul înălțării Mariei, îmi întărește credința. — Ar lipsi parcă ceva, d'n armonia Invierii (Dlui), dacă Isus n'ar fi scutit pe mama sa, de stricăciunea mormântului.

8. Misterul înălțării Mariei, îmi întărește speranța. — Mama mea este în Ceriu, așa și eu cred că voi merge într'o zi, s'o văd întru mărirea Sa.

9. Misterul înălțării Mariei, îmi întărește iubirea. — Mama mea este reînviată. Dacă Majestatea Tatălui mă înspăimântă, dacă mă înfricoșează divinitatea lui Isus, — în Maria nu văd, decât bunătatea mamei mele.

10. Maria este reînviată. — Mă voi ruga în toate zilele, ca Sf. Biserică, să fixeze ca adevăr de credință (dogmă,) cât de curând, un adevăr atât de plăcut inimei mele de fiu al Mariei.

V. Incoronarea în Ceriu a Preasfintei Fecioare.

1. Maria, ridicată mai presus decât Sfinții și făpturile cerești, se delectează nespus, contemplând lumina Preasfintei Treimi. La aceasta luminează vrea Maria să mă ducă, Ea cunoaște toate trebuințele sufletului meu.

2. Maria Regina Ceriului rămâne totdeauna Mama mea. — Pe lângă cunoștința tuturor nevoilor mele, are voința de-a grăbi în ajutorul meu.

3. Maria, păstrează asupra lui Isus delicata autoritate pe care o avea asupra lui aici pe pământ. Ea este în ceriu Atotputernică mijlocitoare. — Cunoaște trebuințele mele, are voința de-a mi le împlini, este și atotputernică mijlocitoare. Iată motivul pentru care trebuie să mă încred în ea fără nici-o rezervă.

4. Frumusețea trupului reînviat al Mariei întrece toate splendorile pământului. — Aceasta frumuseță mi-se va împărtăși într-o zi, dacă îmi voi păstra trupul meu curat și fără pată.

5. Frumusețea sufletului Mariei, întrece pe acela al celor mai frumoși Arhangeli. — Sufletul meu, asemenea va fi într-o zi, sperez strălucitor în frumuseță, aceasta frumuseță însă, trebuie s'o pregătesc eu, acum, prin imitarea Mariei.

6. Ingerii și Sfinții, presintă omagiile Reginei Paradisului. — De pe acest pământ, eu mă pot uni cu ei, zicând: *Bucură-te Marie!*

7. Sufletele faciorelnice, se bucură în ceriu de predilecțiile Mariei și formează curtea Sa. — O Maica mea, păzește mă de toate infidelitățile, pentru ca să mă pot număra într-o zi în numărul lor.

8. Dumnezeu Tatăl, iubește în veci pe Maria și o numește fiica sa. — Ea este mama mea! Prin ea, iată mă transpus în inima Tatălui.

9. Dumnezeu — Fiul, iubește în veci pe Maria și o numește Mama Sa. — Ea este asemenea mama mea! Prin Ea, iată că Isus este fratele meu!

10. Dumnezeu — Spiritul Sfânt iubește în veci pe Maria și o numește mireasa sa. — Ea este mama mea! Prin Ea sunt transportat până în sinul amorului infinit, în sinul iubirii veșnice. Mulțumesc o Maica mea, mulțumesc!

(Stârșit).

Din franțuzește:

P. MATEIU.

DOCUMENTATIE

Politica misionară a Bisericii catolice.

Evoluția politiceii misionare a Sfântului Scaun.

(continuare)

Regulele noiei politici.

Iată dar că am arătat prin câteva documente solemne, politica misionară a Bisericii catolice în timp de patru ani. Principiul, e desăvârșita egalitate, de drept și de fapt, între rase și popoare.

Restul urmează de aici: oprirea misionarilor de-a amesteca în interesele religioase preocupări politice și naționaliste; poruncă de a cinsti la orice popor băștinaș, nu numai demnitatea omenească, dar și formele particulare ale civilizației, tradițiile naționale, autoritatea așezată în mod legitim și forma de guvernământ; un loc tot mai larg rezervat elementului băști-

naș în ierarhia bisericească și în administrarea bisericilor; grija de a nu mai cere nici un privilegiu pentru misionari și credincioși, nepretinzând Biserica decât dreptul comun și libertatea comună. Fără să le formuleze pe toate, capul Bisericii catolice a răspuns, pare-se, la toate obiecțiunile ridicate, altădată sau de curând, contra activității sentimentelor ori pretențiilor misionarilor veniți din Apus, ca să propovăduiască popoarelor răsăritene Evanghelia.

La drept vorbind, Sfântul Scaun n'a făcut altceva decât că a revenit la începuturile apostolice, uneori prea uitate, a redat viață și putere unei tradițiuni ce poate fi urmărită în istoria „Propagandei”, dela scrisoarea adresată în 1926 rezidentului din Macao prin care îi recomanda să hirotonească, japonezii tot o frază până la învățătura promulgată de Gregoriu XVI în 1845, care arată că două sunt mijloacele de căpetenie pentru a propaga și stabili religia catolică: formarea unui cler băștinaș și instituirea de episcopi băștinași. Recitind, pentru scrierea acestui studiu, actele lui Pius XI, îmi revinea în minte și altă instrucție,

mai proaspătă decât a lui G. Iorgu XVI: acea pe care în 1878 un m. n. unat misionar francez, Lav'gerie, o trimisese călugărilor din ordul ce întemeiasă: «*O singură metodă poate fi rodnică în Răsărit, — scria cardinalul.*» — *Ea sună așa: Primiți dela răsăriteni totul, afară de vițiu și eroare.*

Greutăți de învins.

Astfel fiind definită politica, în ce măsură va putea o aplica Biserica catolică diferitor regiuni ale imperiului său spiritual? ce granițe va întâlni, de ce piedeci se va lovi?

O atare politică presupune consimțământul și toleranța Guvernelor.

Aplicarea acestei politici misionare presupune mai întâiu consimțământul și toleranța Guvernelor locale, autorității sub toate formele ei, mai mult sau mai puțin stabile, mai mult sau mai puțin regulate.

Trebuie să mărturisim că, de cinci ani, evenimentele din China o pun la o încercare destul de aspră. După o informație de curând publicată în „Agentă Fides”, organul Propagandei, războiul civil chinez ar fi pricinuit moartea a 12 misionari străini, precum și a mai multor preoți băștinași.

Dacă putem crede „Evening-News-ului”, un călugăr care a străbătut de curând o parte a Chinei, mergând din Siam la Hongkong, ar fi aflat în tot locul misiunile distruse, numeroși misionari în închisoare, și ar fi cules diferite mărturii relative la măcelărirea creștinilor. Măsurile adoptate de Sf. Scaun, vor fi ele în stare să oprească sau cel puțin să stăvilească această mișcare ostilă și dăunătoare? Nimeni n'ar putea o spune.

Cu toate astea, se observă că în unele provincii din cari răsculații au exilat cu furie pe misionarii străini, ei nu s'au atins de preoții băștinași; și tocmai se citează cazul Mgr Souen, care, pe vremea când era numai administratorul prefecturii de Li Chieu, a isbutit să ocrotească bisericile, misiunile și școlile catolice ale provinciei încredințate griiei lui, de cetele înarmate cari pustiau țara.

Actiunea Papei nu va trebui să se izoleze cu totul de cea a Puterilor, de sprijinul cărora are lipsă.

De altă parte, s'a văzut din scrisoarea pontificală din 15 Iunie 1926, că, nizuindu se să

întrețină legături directe cu Guvernele băștinașe, Papa nu uita să aprecieze protecția puterilor străine după valoarea lor. Fără a voi să intrăm aici în amănuntele unei chestiuni ce ar merita singure un studiu întreg, noi ne vom mulțumi să observăm că Sf. Scaun, dezvoltând principiile politice sale misionare, nu poate lăsa cu totul de o parte drepturile și interesele legitime pe cari le au într'o țară. Puterile europene dela cari Propaganda primește, pe lângă mijloacele materiale, și partea cea mai activă până acuma a personalului misiunilor. Deja, în unele cancelării și în unele ziare din Europa se comentează destul de aspru proaspetul mesagiu a lui Piu XI către poporul Chinez, și Papa e invinuit că „lasă Europa și nu se mai ocupă de interesele ei”. De sigur că spiritul din care se inspiră mesajul pontifical se deosebește destul de ceea pe care îl arată demersurile unor Guverne europene.

Însă e firesc ca Papa, — apărător de interese pur spirituale, — să nu se oprească la calculii și compromisele pe cari le cere Guvernelor civile apărarea intereselor, cari fiind de altă natură nu merită mai puțin să fie ocrotite. Rămâne dar, că Sf. Scaun nu va putea, — fără inconveniente grave, — izola acțiunea sa, de cea a marilor puteri apusene, în țări în cari, în momentul are lipsă de concursul lor.

Înlocuirea misionarilor albi nu se poate face decât printr'o evoluție prudentă și înceată.

Pe lângă aceasta, extinderea progresivă a rolului ce se cuvine episcopilor și preoților băștinași în conducerea Bisericilor, presupune o reducere corespunzătoare a rolului ce-î aveau și-î au încă misionarii străini. În ce măsură cei dintâi pot înlocui pe cei următori fără ca să compromită avântul și prestigiul catolicismului? E o întrebare ce n'au uitat să și-o pună multe persoane cu mult bun simț atât din Europa cât și din America.

Câteva luni după publicarea enciclicei „*Re-rum Ecclesiae*”, primiam, cu privire la acesta, o epistoală de la un Francez, așezat de mult timp în Indochina, în care rămânând mereu pe lângă principiile politice pontificale, făcea anumite rezerve asupra rezultatelor eventuale ale aplicării lor. „În coloniile noastre — observă corespondentul meu — înaintarea catolicismului recere o sporire a clerului băștinaș. Progresul civilizației datorit fie învățământului nostru, fie altor cauze, va avea ca efect îndreptarea spre seminarii a cât mai mulți tineri băștinași și puterea de pătrundere a catolicismului se va mări

cu atâta. Dar nu asta micșorează rolul, sau prestigiul misionar de rasa noastră.

„Cei, cari trăiesc aici de multă vreme știu, că o organizație creștină, pentru ca să rămână tare și eficientă, va trebui să se razime totdeauna pe o armată, pe un stat-major de preoți de rasa albă.

„Chiar în Indochina, unde rasa autohtonă are mari calități, cei mai buni băștinași, fie ei preoți catolici, sunt primejdii să fie apucați din nou de atavism și de influențele ce-i înconjoară. Dacă nu vom ca în curând Biserica catolică „galbenă” să recadă în amorțire și neant, trebuie să menținem amalgamul neapărat de lipsă a misionarului apusean cu proslitul asiatic. Noi recunoaștem, bine înțeles, meritele preoților băștinași care fac pe cei mai buni dintre ei egali cu frații lor din Apus. Dar, e de lipsă ca cele două elemente să rămână unul lângă altul, fie chiar numai pentru o emulație salutară, și ca organizația religioasă să rămână în forma în care este astăzi.”

Ajunge să meditam, un moment, în urma unor lungi experiențe, pentru a înțelege că schimbarea, plănuțită de autoritatea romană, nu poate fi îndeplinită, — fără pagube, — decât printr-o evoluție prudentă și înceată.

Independența acordată elementului indigen aduce primejdia întăririi naționalismului.

În sfârșit, nu se poate ascunde, că în țările Răsăritului, unde mișcarea contraapuseană a luat o formă violentă, importanța, pe care o recunoaște Sfântul Scaun, elementului indigen și neatârnamarea din ce în ce mai desăvârșită față de misionarii străini, pe care i-o dă, sunt de natură de a întări aspirațiile naționaliste, ca să nu zicem sentimentele xenofobe. După ce s'a dat odată bisericilor indigene dreptul de-a se conduce in sepe cum să se refuze popoarelor? Aici Biserica catolică va fi oprită în dezvoltarea politicii sale naționale, nu numai prin luarea în seamă a intereselor, pe cari Puterile apusene nu pot să le apere și de cari ea însăși după cum s'a văzut n'ar putea să nu țină seamă, dar chiar prin însăși grija intereselor sale.

S'a vorbit mult, în ultimul timp, despre ținuta Sfântului Scaun, față de Bisericile așa numite naționale. În realitate, poziția aceasta este cu mult mai mlădioasă decât se pare de obicei. Ea nu poate fi aceeași în statele, unde spiritul național este anticatolic și în acelea în cari spiritul național și spiritul religios catolic se unesc, până în a nu face decât una. Pentru a ajunge la aceeași țință, prin împrejurări deosebite,

Biserica este silită când să combată spiritul național, — dacă-i este protivnic, — când să se razime pe el, dacă l găsește prielnic.

Roma ar trebui să se păzească din vreme de-a vedea Bisericile indigene naționalizându-se prea mult.

Prevăzut a Propaganda că poruncind misionarilor să respecte Bisericile locale în Răsăritul apropiat ea punea o armă foarte puternică în mâinile diferitelor naționalisme, cari frământă ținuturile acestea? Papa spunea: „Destul cu întoarcerile la latinism!” Iar Orientalii au zis: „Destul cu latinii!” Și fiindcă acești latini erau cei mai mulți străini, veniți din Apus să exploateze în folosul lor bogățiile Levantului, naționalismul oriental se îndreptă împotriva acestor nepoștiți. În Egipt, în timpul sărbătorii Paștilor din 1923, patriarhul Grecilor-Uniți, îndemna pe colegii săi armian, copt și maronit să se unească cu dânsul, pentru a boicota parohiale latine și a sili pe credincioși să primească sfintele taine în bisericile și după riturile orientale. În aceste țări, în cari naționalismul și religia nu fac decât una, politică actuală a Bisericii consistă în a se folosi de spiritul național, spre a ajuta dezvoltarea Bisericilor naționale, dar nu pentru ca aceste Biserici să se despărtească.

În Extremul — Orient condițiile sunt destul deosebite. Totuș Roma se află de acum în fața de unei Biserici naționale chinezești, pe care a creat o și recunoscut o însăși în Conciliul din Chianghai. Unirea dintre această Biserică și Sfântul Scaun, menținută în mod formal prin autoritatea unui delegat apostolic, în mod practic, e ocrotită prin supravegherea discretă și eficientă a misionarilor. Și se poate nădăjdui că va veni o zi, când principiile disciplinei romane și în special idea supunerii necesare și absolute față de autoritatea centrală a Bisericii, va părea tot așa de naturală și de imperioasă episcopilor și preoților indigeni, precum sunt în prezent misionarilor născuți și crescuți în Apus.

Nu putem pretinde căziua aceasta să fi venit ne va fi deci permis să considerăm o perioadă mai lungă sau mai scurtă, în timpul căreia, deși urmărind în Orient formarea Bisericilor cu cadre naționale, Roma va trebui totuși să se păzească de pericolul de-a vedea naționalizându-se prea mult aceste Biserici și de-a slăbi legătura, ce le leagă de autoritatea supremă, de centrul catolicismului, care orice am zice e totuși occidental.

Paris, August. 1928.

MAURITIU PERNOT.

EFEMERIDE

România — Tratatul pentru obținerea împrumutului continuă. — Față de propaganda în contra datei Paștelui, Sf. Sinod a reînnoit hotărârea din anul trecut, deci Paștile se vor sărbători la 31 Martie.

California. — În 1 Ianuarie un aeroplan a zburat 150 ore fără escază.

Franța. — Marele Duce Nicolae Nicolaevici moare în castelul său din Antibes.

Roma. — În alocuția către Cardinali, Papa Piu XI, din prilejul jubileului său preoțesc de 50 ani, a declarat anul curent de „An jubilar extraordinar”.

Iugoslavia. — În urma niștelegerii dintre partidele politice, Regele Alexandru a suspendat constituția și numește un guvern de dictatură.

Abonamentul pe anul 1929.

Un an	200 lei
$\frac{1}{2}$ an	120 „
3 luni	60 „
1 exemplar	25 „

Aducem la cunoștința abonaților noștri, că începând cu No. 1 din anul II. (Martie 1929) revista va apărea sub alt format mai îndemânat.

REDACȚIA.

Cuprinsul anului întreg :

Articolele de fond.

AGRU (I. Teiușan)	217
Ceva despre cinematograful (I. Teiușan)	112
Criză intelectuală (Dr. Ion Sălăgianu)	2
Învățământul religios (Dr. Ion Sălăgianu)	153
Libertatea învățământului (Dr. I. Sălăgianu)	155
Logica (P. Barral)	185
Noi vrem.... Pâine (A. Micu)	249
Pacea Perpetuă (I. Teiușan)	4
Virtuțile intelectualului (Sertillanges)	33
Mirenii în asociațiile religioase (I. Teiușan)	282

Diferite.

Rostul morții (P. Bourget)	7-37
Despre inteligență (Ep. Dr. Radu)	187-218-252-283
O prietenie în umbra mănăstirii (P. I. Gârleanu)	190-221-254-284
Raza (M. Z. Radiș)	158

Viața în străinătate.

Se avanso Seguitemi... (Publicola)	74
Anglia peste zece ani (I. S. S.)	191
Budgetul propagandei germane (I. S. S.)	194
Chestiunea romană (I. S. S.)	9
Congresul Panamerican	10

O criză a spiritului catolic francez (P. B.)	12
Exemple de urmat (Teiușan)	258
Infrângerea lui Smith (J. Bainville)	224
În țara sovietelor	163
Noua dietă polonă	129
Partidul radical în Franța (P. B.)	225
Partidul socialdemocrat în Germania	258
Partidele politice în Franța în ajunul alegerilor din 1928 (P. B.)	72
Pactul Kellogg (Dr. Sălăgianu)	161
Progresul industriei germane și războiul chimic (Haneș)	39
Regimul sec și politica americană (Publicola)	128
Teza intangibilității relative a tratatelor (Pub.)	74
Alegerile din Germania (P. B.)	128
Aspectele vieții internaționale (P. Barral)	289

Buletin literar.

D'Annunzianismul redivivus (Ion Fragă)	41
Aurora epocii contemporane (I. Merloz)	223
Biblioteca liceului „Samuil Vulcan” (C. Mezea)	107
Biblioteca în ruină: Biserica vie (A. Micu)	105
Cetitorii (x)	229
Dreptul de autor (I. Sălăgianu)	196
Duplu centenar: Manzoni și Monti (I. Marianus)	259
Efectele romantismului (A. Micu)	164
Idee de cultură (Codreanu)	13
Modă literară (I. Merloz)	15
O epopee de exploatat (Marianus)	44
Oameni aleși (G. Todica)	165

Problema bacalauratului. Vinovații (P. Papad.)	195	Mijloacele necesare pentru păstra Virtutea	
Romantismul (A. Micu)	76	castității (Păr. Franc-Mateiu)	202
Romantismul literar (A. Micu)	131	15 Minute în tovărășie lui Isus (Sylvain-Aniod)	176
Sigrid Undset (L. C.)	261	Les Missions Etrangères din Paris	141
Spre Roma (I. Gârleanu)	75	Misterele Rozarului (Vincent--Mateiu)	235250-293
Universitățile din Japonia (G. Codreanu)	131	Misterul lui Isus (Pascal)	116—140
Vestitorii primăverii (A. Micu)	227	Misterul Unității Bisericii (Bossuet)	271
Geniul creștinismului (I. Merloz)	290	Musulmanii în Balcani	83

Istorie și Arte.

Artele și Sfinții (A. Micu)	134	Cele zece porunci ale presei bune	127
Câteva reflecții despre modă (x)	233	Recensământul relig. din Statele Unite (x)	271
Contribuții antropografice la autochtonia		Săptămâna Socială dela Milano (Duo)	175
Românilor în valea Țeiușului (C. Mezea)	197	S. Terezia de Pruncul Isus și Taina Preoției	30
Dialectele musicale (C. Mezea)	48	Spiritul D. N. Isus Hristos (P. d' Alzon)	55
Etnografia și importanța ei în studiul		Stigmatizarea Terezei Neumann din	
originii Românilor (C. Mezea)	17	Konnorsreuth (A. M.)	204
Forma pământului (C. Mezea)	77	Tabloul general al Bisericilor răsăritene	56
Georges Groza (I. S. S.)	167	Universitățile catolice și misiunile (x)	268
Hârtia — L. Bardacz (I. S. S.)	199—229		
Istoria liceului din Beiuș (Sălăgianu—Teiușan)	113	Cronica lunară.	
În slujba adevărului (Ion Teiușan)	46	Alba Iulia (Rd.)	116
Între biserică și Stat (Dr. Rațiu)	266	Aspectele unui divorț (I. S. S.)	145
Libertatea conștiinței (I. S. S.)	233	Basarabia Chișineu (Rd.)	113
Moravuri de azi		Călătoria lui Titulescu (Rd.)	58
Din Epistola pastorală (Ep. Niculescu)	167	Despre prudență adevărată dragoste pentru	
Povestirile unui pelerin rus (x)	263	Biserică și încă ceva (Dr. I. Sălăgianu)	207
Rugăciunea unui cerșitor (G. Mody)	135	Dobrogea românească	206
S. Ioana d'Arc la „Institutul Franței“ (A. Micu)	262	Euthanasia neamului (Rd.)	22
Statua mutilată (L. M.)	47	Glawstone (Rd.)	116
Cancerul (Bobancu)	297	Încă odată despre legea cultelor (Rd.)	83

Viața religioasă

Asia Catolică	82	Legea cultelor (Rd.)	59
O Biserică luminată... de vânt	56	Optanții (Rd.)	57
Biserica și Statul (Observator)	206	Optanții (I. S. S.)	147
Confesiuni religioase în Reichstag (P. B.)	269	O mișcare sănătoasă în sânul tinerinii (L. H.)	273
Congresul eucharistic dela Sydney (Aniod)	173	Reforma învățământului (Rd.)	84
Creștinul activ	31	Scurt comentariu al unui text (Rd.)	22
Crucifixul (P. D'Alzon)	81	Serbările dela Beiuș (Rd.)	141
Enciclica „Misericordissimus Redemptor	141	Unirea Principatelor (T.)	300
Enciclica „Rerum Orientalium Studiis“ (A. M.)	176		
Un adevărat înțelept (A. Micu)	82	Schițe.	
Laicizarea Turciei (A. Micu)	82	Aspecte din raiul bolșevic (T.)	234
		Bianu (T.)	21
		Dr. V. Borlan (I. S. S.)	201
		Tribunul Buteanu (Dr. D. Elefterescu)	169
		V. Blasco Ibanez (S.)	54

Dr. Brauns (I. B.)	136	<i>Bobancu.</i> Cancerul	297
G. Coşbuc (I. Marianus)	136	<i>Bossuet.</i> Misterul unităţii Bisericii	271
Dürer	78	<i>Bota G.</i> Imnul liceului din Beiuş	93
D. Haig (S.)	54	Rolul liceului din Beiuş de acum înainte	103
Ibsen (I. Sălăgianu)	79	<i>Brânzeu N.</i> Cum am cunoscut pe preotul ort.	149
Kiriac (N.)	21	Din discuţiile la legea cultelor	150
Martiri (I. Sălăgianu)	80	<i>Codreanu L.</i> Ideea de cultură	13
Louis Pasfor (A. Micu)	201	Abatele Zavoral	115
Pius al XI-lea (P. Aniöd)	52	Wrangel	114
Dr. Ioan Raşiu (S.)	171	Taine	114
Taine	114	Universităţile din Japonia	131
Tolstoi (A. Micu)	168	Sigrid Undset	261
Wranghel	114	<i>Cristea, Brătescu</i> — Voineşti	19
Mgr. Zavoral	115	<i>D'Alzon P.</i> Crucifixul	81
Dr. Iacob Radu (Observatorul)	298	<i>Duo.</i> Săptămâna socială dela Milano	175
Andrei Mureşanu (Dr. Elefterescu)	299	Andrei Mureşanu	299
		<i>Elefterescu Dr. A.</i> Tribunalul Buteanu	169
		<i>Fântănar.</i> Creştinul activ	34—68
		<i>Fragă Ion.</i> D'Annunzianismul redivivus	41
		<i>Gârleanu Păr. I.</i> Spre Roma	75
		O prietenie în umbra mănăs. 190-221-254-284	
		<i>Georgescu I.</i> Pentru centenarul liceului de	
		băieţi din Beiuş	95
		<i>H. L.</i> O mişcare sănătoasă	272
		<i>Hanes T.</i> Progresul ind. germ. şi răs. chimic	39
		<i>I. S. S.</i> Chestiunea romăna	9
		Congresul panamerican	40
		Aspectele unui divorţ	145
		Optanţii	147
		Georges Groza	167
		Anglia peste zece ani	191
		Budgetul propagandei germane	194
		Hârta	199—229
		Victor Borlan	201
		<i>M. L.</i> Statuă mutilată	47
		<i>Mataiu Titus.</i> Discurs	148
		<i>Marianus.</i> O epopee de exploatat	44
		Dr. Brauns	136
		Coşbuc	136
		Dublu centenar : Manzoni şi Monti	259
		<i>Maritain J.</i> Occidentul	248
		<i>Mateiu.</i> Mijloacele necesare pentru a păstra	
		virtutea castităţii	202
		Meditaţii asupra Rozarului	235—269
		<i>Merloz.</i> Moda literară	15
		Aurora epocii contemporane	225
		Geniul Creştinismului	290
		<i>Mezea C.</i> Etnografia şi importanţa ei în	
		studiul originii Românilor	17
		Dialectele muzicale ale Românilor	48
		Forma pământului	77
		Biblioteca liceului din Beiuş	107

Documentaţie.

Actul de fondare a Liceului din Beiuş	117		
Biserica Angliei şi Statul	27		
Din discuţiile la legea cultelor	150—177		
Enciclica : Rerum Orientalium	210		
Harta politica a Europei	29—62—85		
Iubileul sovietelor	25		
„Legea constitutivă“ a M. Sfat fascist	275		
Politica misionară a Bisericii catolice	276—306		
Posibilitatea Unirii Bisericilor	241		
Proiectul de Statute al Agru-lui	239		
Relaţiunile normale între Roma şi Bisericile din Orient	86—151—180		
Statutul comunităţii bisericeşti baptiste	60		
—			
<i>Lista alfabetică a autorilor.</i>			
<i>Agârbicianu.</i> Subconştient şi conşt. naţ.	139		
<i>Aniöd.</i> Piu XI.	52		
Congresul eucharistic intern, din Sydney	173		
Cincisprezece minute în tovărăşia lui Isus	176		
<i>Bainville.</i>			
Infrângerea lui Smith	224		
<i>Bardoşi.</i> Primele impresii (scrisori parisene)	51		
<i>Barral P.</i> O criză a spiritului catolic francez	12		
Logica	185		
Partidele politice în Franţa	72		
Partidul radical francez	224		
Aspectele vieţii internaţionale.	289		

Contribuțiunii autropogeo...	197	<i>Rostopchine</i> . Jurnalul meu în zece minute	71
<i>Micu A.</i> Romantismul	76	<i>S. Vicente Blasco Ibanez</i>	54
Un adevărat înțelept	82	Mareșalul Douglas Haig	54
Laicizarea Turciei	82	Dr. Ioan Rațiu	171
Musulmanii în Peninsula balcanică	83	<i>Sălăgianu Angela</i> . Misterul lui Isus	
Biserica 'n ruină... Biserica vie	105	(Pascal)	116—140
Romantismul literar	130	Fiul (P. Bourget)	124
Artele și Sfinții	134	<i>Sălăgianu Dr. I.</i> Criză intelectuală	2
Efectele Romantismului	164	Martiri	78
Tolstoi	168	Ibsen	79
Pentru promovarea univ. a Stud. orientale	176	Durer	80
Pastor	201	Amintiri	98
Stigmatizarea Terezei Neumann	204	Istoricul liceului din Beiuș	113
Vestitorii primăverii	227	Libertatea învățământului	155
N. contribuție la Orientarea spir.	237	Pactul general de renunțare la războiu	161
Noi vrem... Pâine	249	Dreptul de autor	196
S. Ioana d'Arc la Institutul Franței	262	Dobrogea românească	206
Planul geniului creștinismului	292	Despre prudenta	207
<i>Moody G.</i> Rugăciunea unui cerșitor	135	Libertatea conștiinței	216—233
<i>Nicolescu G.</i> Moravurile de azi	167	<i>Sertillanges</i> . Virtuțile Intelectualului	33
<i>Nicola F. S.</i> Terezia de Pruncul Isus și preoția	30	<i>Stelian P.</i> Povestirile unui pelerin rus	263
Cremațiunea	34—68	<i>T. Ion Bianu</i>	20
<i>Nagy T.</i> Chiriac	2	Unirea Principatelor	300
<i>Observatorul</i> Precuvântare	1	Aspecte din raiul bolșevic	234
În preagma unui centenar	65	<i>Teiușan prof. I.</i> Pacea perpetua	4
Osana fie	94	În slujba adevărului	46
Un an de muncă	281	Pro domo	66
Dr. I. Radu	298	Ceva despre cinematograful	122
<i>Palau P.</i> Unirea	121	Învățământul religios	154
<i>Papadopolos.</i> Vinovații	195	Agru	212
<i>Pavel Dr. C.</i> Centenarul școalelor din Beiuș	100	Exemple de urmat	258
<i>Pernot.</i> Politică misionară a bis. catolice	276—306	Mirenii în asociațiile religioase	282
<i>Publicola.</i> Se avanso se guitemi	74	<i>Teodorian Carada M.</i> Posibilitatea Unirii	
Teza intangibilității relative a tratatelor	74	Bisericilor	241
Regimul sec și alegerile americane	128	<i>Todica G.</i> Oameni aleși	165
Alegerile din Germania	128	<i>Voichiță.</i> Rostul morții (Paul Bourget)	7—37
<i>Radu † Ep. Dr.</i> Despre inteligență 187-218-252-283			
<i>Radu Dr. Iacob.</i> Episcopii Orăzii ca patroni			
ai liceului din Beiuș	95		
<i>Radiș Mon. Zen.</i> Raza (Reynès Montlaur)	128		
<i>Rațiu Dr.</i> Între Biserica și Stat	266—295		
<i>Rd.</i> Euthanasia neamului	22		
Scurt comentariu unui text	22		
Optanții	57		
Călătoria lui Titulescu	58		
Noua lege a cultelor	59		
Încă odată despre legea cultelor	83		
Reforma învățământului	84		
Basarabia	115		
Alba Iulia	116		
Gladstone	116		
Serbările dela Beiuș	141		

Cețiți și răspândiți

„Observatorul”

OBSERVATORUL

APARE LUNAR

Redacția și Administrația
în Beiuș, Str. Pavel No. 6.

Manuscrisele nu se refrimă,
Abonamentele se achită, an
ticipat, cel puțin pe jum

Cețiți „CREȘTINUL ACTIV”

„PE URMELE LUI HRISTOS” DIN SEC. AL XX-lea

EDIT. „OBSERVATORUL” - BEIUȘ. — Prețul: 30 Lei.

BCU Cluj *Biblioteca Intelectualului*

Sextil Pușcariu	— — — — —	<i>Istor. Literat. române</i>
Iorga	— — — — —	<i>Istoria poporului român</i>
O Tafrali	— — — — —	<i>Istoria Artelor</i>
Eus. Popovici	— — — — —	<i>Istoria Bisericească (2 vol. Cernăuți)</i>
Ioan Mihălcescu	— — — — —	<i>Istoria Bisericească (până la 1053)</i>
Marin Ștefănescu	— — — — —	<i>Filozofia Românească</i>
Gala Galaction	— — — — —	<i>Piatra din Capul Unghiului</i>
N. Brinzeu	— — — — —	<i>Pocăiții (10 broșuri Lugoj)</i>
Scriban	— — — — —	<i>Introducere la Noul Testament</i>
Hăjdeu	— — — — —	<i>Sic Cogito</i>
Ricardo Leon	— — — — —	<i>Iubirea Iubirilor (Cult. Națion)</i>
Dragomirescu	— — — — —	<i>Dela Miticism la Raționalism</i>
Georgescu	— — — — —	<i>Prin România: I Ardealul (Astra)</i>
Argăbiceanu	— — — — —	<i>În clasa cultă</i>
Gala Galaction	— — — — —	<i>Catehismul necredinciosului</i>
Carlyle (trad. Antoniadă)	— — — — —	<i>Eroii</i>
Frank Thomas	— — — — —	<i>Chestiuni Vitale</i>
Antonescu	— — — — —	<i>Din problemele pedagogiei moderne</i>
Mehedinți	— — — — —	<i>Școala Poporului</i>
„	— — — — —	<i>Politica de Vorbe</i>